

Gebiedsgebonden werken

De ervaringen van gebiedsgebonden politiefunctionarissen in de dagelijkse praktijk

Den Haag, 14 april 2004

Colofon

Projectnummer: 9550/44494525

Auteurs: Annet Nienhuis
Yvonne Huizing
Jet Burgert
Wout Gelderloos

B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies bv
Louis Couperusplein 2
Postbus 829
2501 CV Den Haag
(T) 070 – 302 9500
(F) 070 – 302 9501
e-mail: info@bagroep.nl
[http: www.bagroep.nl](http://www.bagroep.nl)

© Copyright B&A Groep Beleidsonderzoek & -Advies bv 2004.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

14-04-2004 15:41

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5

- 1.1 Vraagstelling 5
- 1.2 Onderzoeksverantwoording 6
- 1.3 Organisatie van de functie 6

2. De dagelijkse praktijk 9

- 2.1 Inleiding 9
- 2.2 Taakopvatting 9
- 2.3 Tijdsbesteding 12
- 2.4 Contacten en samenwerking en met andere partijen 17
- 2.5 De dagelijkse praktijk: personeelsadvertentie 19
- 2.6 Samenvatting 19

3. Opbrengsten van gebiedsgebonden werken 21

- 3.1 Inleiding 21
- 3.2 Inschatting van de eigen effectiviteit 21
- 3.3 Ijkkpunten voor effectiviteit: beoogde opbrengsten 22
- 3.4 Opbrengsten 23
- 3.5 Link tussen opbrengsten en korpsdoelstellingen? 25
- 3.6 Waarom worden beoogde opbrengsten niet behaald?
Wat staat goede opbrengsten in de weg? 25
- 3.7 Samenvatting 26

4. De wijk 29

- 4.1 GPF-ers over hun wijk 29
- 4.2 Kenmerken van de wijk 30
- 4.3 Typologie van wijken: verstedelijking en gemiddeld inkomen 31
 - 4.3.1 Kenmerken van verschillende typen wijken 32
 - 4.3.2 Relatie tussen het type wijk en de tijdsbesteding van de GPF-er 34
 - 4.3.3 Opvattingen over het eigen functioneren en de ondersteuning door het korps 36
- 4.4 Samenvatting 37

5. Het korps 39

- 5.1 Inleiding 39
- 5.2 Persoonlijke toerusting 41
- 5.3 Ondersteuning 42
- 5.4 Informatie-uitwisseling en organisatorische inbedding 43
- 5.5 Sturing 47
- 5.6 Criminaliteitsbeelden en wijkveiligheidsplannen 48
- 5.7 Invloed van het korps op het gebiedsgebonden werken 49
 - 5.7.1 Kenmerken van de werkgebieden 50
 - 5.7.2 Tijdsbesteding 51
 - 5.7.3 Eigen functioneren, inrichting van het werk en knelpunten 52
- 5.8 Samenvatting 55

6. Samenvatting 57

Bijlage 1: Resultaten in cijfers 63

Bijlage 2: Onderzoeksverantwoording 79

Bijlage 3: Meetinstrumenten 81

De vragenlijst

Het dagboek

Het gespreksprotocol

1. Inleiding

1.1 Vraagstelling

Hoewel het concept van gebiedsgebonden werken bij de politie vrij algemeen lijkt, is weinig bekend over de invulling van dit concept in de praktijk en over de feitelijke ervaringen van gebiedsgebonden politiefunctionarissen. Wijkteams en gebiedsgebonden politiefunctionarissen (GPF-ers) zijn, afgezien van enkele door de regio's en het LSOP aangeboden handvatten, relatief vrij gelaten in hun eigen aanpak. Er werden teams geformeerd, er werden GPF-ers aangewezen en er werd gewezen op relevante partners in de wijk. De feitelijke invulling van de dag, de vorm van samenwerking met partners en de relatie met de back office kan echter verschillen per wijkteam of zelfs per GPF-er.

Om meer zicht te krijgen op de feitelijke praktijk van het gebiedsgebonden werken heeft de stichting Politie & Wetenschap B&A Groep een onderzoek laten uitvoeren onder een groot aantal GPF-ers. Het onderzoek beoogt een representatief beeld te geven van de feitelijke ervaringen van GPF-ers met het gebiedsgebonden werken. Uit welke activiteiten is de dag van een GPF-er opgebouwd? Met wie onderhoudt hij contacten? Wat behoort volgens de GPF-er wel en niet tot zijn taken? Welke resultaten worden geboekt in de wijk en waar liggen eventuele knelpunten?

De opdracht van de stichting Politie & Wetenschap beperkte zich expliciet tot het perspectief van de GPF-er zelf. We zijn ons er zeer goed van bewust dat deze beperking leidt tot een eenzijdig beeld: het beeld dat de GPF-er zelf heeft van zijn eigen optreden. De opdracht omvatte evenwel *niet* het toetsen van dit zelfbeeld bij andere actoren binnen het korps of daarbuiten.

Regio's, gemeenten en wijken kennen sterke onderlinge verschillen in bijvoorbeeld bevolkingssamenstelling, ruimtelijk-fysieke infrastructuur, sociaal-economische aspecten en criminaliteitsgegevens. Deze verschillen in omgeving stellen ook verschillende eisen aan de politiemedewerker die er gestationeerd is. Wat een succesvolle aanpak in de ene wijk is, hoeft dat in een andere wijk zeker niet te zijn.

Het onderzoek geeft antwoord op de volgende vragen:

1. Hoe geven gebiedsfunctionarissen in de dagelijkse praktijk invulling aan hun werk in en ten behoeve van hun verzorgingsgebied?
2. Wat is de taakopvatting van gebiedsfunctionarissen, waar ligt voor hen de kern van de gebiedsaanpak, wat zijn de belangrijkste (meer-) opbrengsten, wat de belangrijkste knelpunten?
3. Welke variatie of accentverschillen zijn te onderscheiden in de taakuitvoering en opvatting van de gebiedsfunctionarissen en hoe verhouden die zich tot kenmerken van de wijk enerzijds en van het korps anderzijds?

Het perspectief van het onderzoek is dat van de individuele GPF-er. Zijn/haar perceptie van het eigen functioneren, de wijk en de politieorganisatie wordt centraal gesteld. De belangrijkste gegevensbron van het onderzoek wordt dan ook gevormd door een groot aantal enquêtes en interviews onder GPF-ers. In totaal hebben 239 GPF-ers een week lang een dagboek bijgehouden en een vragenlijst ingevuld. De GPF-ers zijn verspreid over negen politieregio's en daarbinnen over vele teams. Daarnaast werd met 40 GPF-ers een face-to-face interview gehouden. Bij de selectie van respondenten is rekening gehouden met een goede landelijke spreiding en variatie in stedelijkheid. Daarnaast is een groepsbijeenkomst met GPF-ers georganiseerd, waarin de resultaten tegen het licht zijn gehouden. Een tweede geplande bijeenkomst met teamchefs kon, gelet op het beperkte animo, geen doorgang vinden. In plaats daarvan is aan drie teamchefs gevraagd om een reactie te geven op de resultaten van het onderzoek onder GPF-ers. Zoals gezegd, staat in dit onderzoek de beleving van de individuele GPF-er centraal. De groepsbijeenkomst met GPF-ers en de interviews met teamchefs hadden uitsluitend als doel om nuanceringen bij de onderzoeksresultaten te plaatsen. Er is niet beoogd om een representatief beeld te verwerven van de ervaringen van teamchefs met het gebiedsgebonden werken.

In hoofdstuk 2 wordt de daadwerkelijke tijdsbesteding en de taakopvatting van de GPF-er behandeld. Hoofdstuk 3 gaat in op de effectiviteit van het gebiedsgebonden werken. In hoofdstuk 4 worden relaties gelegd tussen kenmerken van het werkgebied en het gebiedsgebonden werken. Hoofdstuk 5 tenslotte gaat in op de verhouding tussen de GPF-er en zijn korps.

1.2 Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoeksrapport is gebaseerd op 239 door GPF-ers ingevulde vragenlijsten en op de dagboeken die door deze 239 GPF-ers gedurende een week (in december 2002) werden bijgehouden. Daarnaast zijn in het rapport de resultaten van 43 face-to-face interviews met GPF-ers verwerkt.

De kwantitatieve informatie (grafieken/tabellen) die in dit rapport wordt gepresenteerd heeft steeds betrekking op de totale steekproef van 239 GPF-ers, tenzij anders vermeld.

De resultaten van het onderzoek zijn besproken tijdens een workshop met GPF-ers en tijdens drie interviews met teamchefs.

Het onderzoek is uitgevoerd in 9 politieregio's, namelijk: Drenthe, Twente, Gelderland-Zuid, Utrecht, Kennemerland, Haaglanden, Hollands Midden, Midden West Brabant en Limburg Noord

In een bijlage is een uitgebreide onderzoeksverantwoording opgenomen.

1.3 Organisatie van de functie

Na wijkteams en wijkagenten, hebben de meeste politiekorpsen in Nederland de laatste jaren gekozen voor de zgn. gebiedsgebonden politiefunctie. Uitgangspunt daarbij is dat de politie weer een geïntegreerd onderdeel van de samenle-

ving moet zijn; de kern is kleinschaligheid, meer aandacht voor preventie, de samenwerking met andere partners in de veiligheidszorg en het betrekken van burgers bij de vraag waarop de politiezorg in hun buurt zich moet richten ('de buurt stuurt'). Vanuit de politieke deskundigheid wordt gewezen op het feit dat het gebiedsgebonden werken het mogelijk maakt om eerder op problemen in te spelen en op de persoonlijke benadering, die maakt dat de politie meer op gezag kan bogen en minder gebruik hoeft te maken van macht. Bovendien is een grote plaatselijke bekendheid van eminent belang bij het oplossen van delicten.¹

De verschillende regio's - maar soms ook districten en teams - geven op zeer verschillende wijze invulling aan de functie van gebiedsgebonden politiefunctionaris. Dit wordt geïllustreerd door de vele benamingen voor deze functionaris. Meestal luistert hij naar de naam wijkagent, maar ook buurtregisseur, netwerker, GGW-er (gebiedsgebonden werker) en gebiedsagent worden gebruikt, waarbij gebiedsagent zowel op een zelfstandige (brigadiers)functie als op een medewerker BPZ kan duiden. Zo kent het Team Lisse van de regio Hollands Midden zowel wijkagenten die vooral coördinerende taken hebben en netwerken onderhouden in de gehele gemeente, als gebiedsagenten die het gezicht zijn voor de burgers in een eigen wijk binnen die gemeente.

GPF-ers zijn meestal ofwel voor 100 procent vrijgemaakt voor gebiedsgebonden werken, ofwel werken volgens een 80 – 20 verdeling, waarbij ze in theorie vier vijfde van hun tijd aan de wijk besteden en één vijfde van hun tijd aan het verlenen van basispolitiezorg in het algemeen. In een enkel geval hadden onze gesprekspartners minder tijd beschikbaar voor de wijk, zoals in Nijmegen, waar de netwerker formeel voor 40 procent van zijn tijd is vrijgemaakt voor zijn wijk.

Over het algemeen valt op dat naarmate een wijk meer verstedelijkt is, de GPF-er (formeel) meer tijd heeft voor wijkzorg. Maar een rechtlijnige onderverdeling is hier niet in te maken: de voltijds wijkagenten zijn er zowel in stedelijke gebieden (Den Haag, Haarlem) als bijvoorbeeld in de bollenstreek (Voorhout, Lisse, Hillegom). Hetzelfde geldt voor de GPF-ers die werken volgens een 80-20 verdeling (binnenstad Enschede, maar ook Wijk bij Duurstede).

Daar waar de verdeling van de tijd volgens een 80-20 norm is geregeld, valt op dat de feitelijke tijdsbesteding eerder fifty-fifty is. Dit is veelal te wijten aan capaciteitsgebrek binnen de desbetreffende teams, waarbij noodhulpdiensten altijd eerst opgevuld moeten worden en er daarna tijd overblijft voor de wijk.

In sterk verstedelijkte gebieden zijn er meerdere GPF-ers per wijk, vaak met verschillende portefeuilles of taakaccenten (bijvoorbeeld: jeugd, zorg, bewoners, winkels, horeca), in buitengebieden bestrijkt het gebied van de GPF-er vaak een of meerdere dorpen. In het eerste geval kunnen de wijkagenten ook vaker fysiek in hun wijk aanwezig zijn en zaken signaleren, in het tweede geval zijn ze daarvoor afhankelijk van signaleringen van medewerkers BPZ en zijn ze zelf meer bezig met het onderhouden van contacten en participeren in overleggen.

¹ Zoomer, O., P. Geurts & L. van Heel, Gebiedsgebonden Politiezorg, Dir. Politie, Min BZK, Politia Nova nr. 2, 2000, blz. 67.

In sommige regio's is het gebiedsgebonden werken zo georganiseerd dat de wijkagenten een 'eigen' wijkteam tot hun beschikking hebben. Dit team biedt de wijkagent ondersteuning en vormt een aanspreekpunt naar bewoners bij afwezigheid van de wijkagent zelf. In andere korpsen werken alle agenten buiten de wijkagenten in ploegendiensten die rouleren over wijkzorg, noodhulp en soms nog recherche. Dit heeft ook gevolgen voor de sturende invloed van de GPF-er. In het eerste model is deze veel meer de spin en het web en de regisseur/ coördinator die de rest van het team aanstuurt. In het tweede model heeft de wijkagent beduidend minder zeggenschap over de inzet en aansturing van de medewerkers BPZ, want daar ligt deze taak bij de operationele coördinator. In dat geval treedt de wijkagent soms op als een coach voor de agenten.

Een ander belangrijk onderscheid is of de medewerkers BPZ vanuit hun eigen wijk opereren (en zich alleen bij een melding naar andere wijk begeven) of dat ze noodhulp door het hele district rijden en dus maar weinig in hun eigen wijk zijn. Dit is bepalend voor de mate waarin zij de wijkagent kunnen ondersteunen in het signaleren van problemen. In Den Haag is de ondersteuning van de wijkagent uitgekristalliseerd tot een aparte taak. Onder de Haagse medewerkers BPZ worden accenthouders aangewezen, waaronder een wijkaccenthouder, ook wel de wijk-surveillant. Deze wijk-surveillant is na de wijkagent het aanspreekpunt in de wijk, hij vangt als eerste problemen op als de wijkagent niet in zijn wijk is.

In een enkel geval bedienen de GPF-ers van een team hun wijken 'in maatschap', zodat ze elkaar waar nodig kunnen vervangen. Dit gebeurt op eigen initiatief van deze wijkagenten, het is niet formeel in het teamwerkplan vastgelegd.

2. De dagelijkse praktijk

2.1 Inleiding

De gebiedsgebonden politiefunctionaris geniet een grote mate van vrijheid bij de invulling van zijn dagelijkse werkzaamheden. Zijn eigen interpretatie van de gebiedsgebonden aanpak is bepalend voor zijn taakopvatting, tijdsbesteding en keuze voor samenwerkingspartners. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat GPF-ers in principe alle politietaken uitvoeren, waarbij aangetekend moet worden dat veel van die taken zich voordoen wanneer zij geen wijkwerk verrichten. Kenmerkende taken zijn het overleggen met externe partners, het opbouwen en onderhouden van netwerken en het bevorderen van de sociale zelfredzaamheid van burgers. Waarschijnlijk doen zij vooralsnog minder aan structurele preventie dan met de gebiedsgebonden politiezorg de bedoeling is.²

Het merendeel van de ondervraagde GPF-ers noemde zichzelf nog wijkagent, terwijl anderen juist van mening waren dat deze term ouderwets en achterhaald was. Er zijn zowel verschillen als overeenkomsten tussen de GPF-er en de "wijkagent oude stijl". De wijkagent deed aan hulpverlening en bemiddeling, en probeerde een allemansvriend te zijn. Een GPF-er daarentegen is minder alleen hulpverlener, werkt meer pro-actief en is 'duidelijk' naar buiten toe. In de praktijk echter blijken GPF-ers ook nu nog veel tijd te besteden aan bemiddelen en conflicthantering en ook nu is het niet voor elke GPF-er vanzelfsprekend om de rol van politieagent aan te nemen en bekeuringen te geven.³

Dit hoofdstuk biedt een insiders blik op de werkvloer. De gepresenteerde tabellen en figuren zijn ontleend aan de door de GPF-ers bijgehouden dagboeken en de schriftelijke enquête. De opbrengsten uit de interviews vormen hierop een kwalitatieve aanvulling, die om verwarring van bronnen te voorkomen steeds in afwijkend lettertype is gepresenteerd.

2.2 Taakopvatting

Wat verstaan de gebiedsgebonden functionarissen zelf onder gebiedsgebonden werken? Waar ligt voor hen de kern van de gebiedsgebonden aanpak? Welke activiteiten zijn wel en welke zijn minder van belang?

De interpretatie van de gebiedsgebonden aanpak

Onze gesprekspartners delen de mening dat gebiedsgebonden werken draait om 'kennen en gekend worden'. Stuk voor stuk hanteren zij dit als hun devies. Het omvat eigenlijk drie elementen, die er alle mee te maken hebben dat de GPF-er fungeert als medium tussen politie en wijk. In de eerste plaats gaat het om drempelverlaging van de politieorganisatie, zowel voor burgers als andere belangrijke partijen in de wijk. De politie houdt zo voeling met wat er leeft onder de burger, en levert daarmee input voor de aanpak van zijn team, in plaats dat de strategie vanachter het bureau bepaald wordt. Hiermee stemt de politie de dienstverlening beter af op de vraag van de burger. Een enkeling gaat zelfs zo ver dat de burger grotendeels zou moeten bepalen wat de politie doet.

² Zoomer, O., P. Geurts & L. van Heel, Gebiedsgebonden Politiezorg, Dir. Politie, Min BZK, Politia Nova nr. 2, 2000, blz. 74.

³ Zoomer, O., P. Geurts & L. van Heel, Gebiedsgebonden Politiezorg, Dir. Politie, Min BZK, Politia Nova nr. 2, 2000, blz. 79.

Een tweede aspect gaat vooral om het gekend worden. De gebiedsgebonden aanpak heeft de politie weer een gezicht gegeven en de zichtbaarheid in de wijken verbeterd. "Het veiligheidsgevoel van burgers gaat al omhoog als ze weten dat ze de GPF-er kunnen aanspreken. Je moet zorgen dat je daar bent waar ze je verwachten", zo formuleerde een van onze gesprekspartners. Bovendien moeten GPF-ers de resultaten van hun aanpak inzichtelijk maken, zodat burgers weten dat de politie aan problemen werkt.

Als derde aspect van 'kennen en gekend worden', noemen veel van de geïnterviewde GPF-ers dat de gebiedsgebonden politie haar pappenheimers kent en daardoor beter kan inspelen op problemen en meer grip heeft op de wijk. Kennen, dat wil zeggen het hebben van een goede informatiepositie, is hier een voorwaarde voor een pro-actieve of preventieve aanpak.

Behalve 'kennen en gekend worden' betekent gebiedsgebonden werken volgens sommige van de geïnterviewde GPF-ers dat de GPF-er fungeert als de spin midden in het web. Hij zou de regisseur binnen de politieorganisatie moeten zijn, die informatie vergaart in zijn wijk en gesignaleerde problemen uitzet bij collega's van het wijkteam of bij specialistische eenheden. Maar ook zou hij problemen moeten doorverwijzen naar de partners in de wijk, daar de gebiedsgebonden aanpak ook beoogt de zelfredzaamheid van de burger en andere partijen in de wijk te stimuleren. Te veel zaken die in het verleden ten onrechte bij de politie terecht zijn gekomen, moeten weer komen te liggen bij de daadwerkelijke probleemeigenaar.

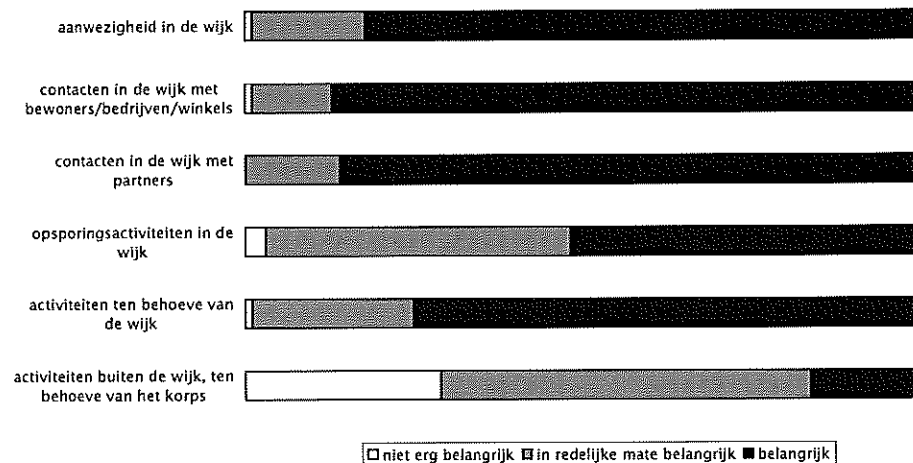
Tot slot noemen de GPF-ers die binnen hun wijk voor een bepaald taakaccent verantwoordelijk zijn, het zo goed mogelijk terzijde staan van hun doelgroep (jeugd, zwervers, verslaafden enz.) als belangrijk aspect van gebiedsgebonden werken. Dit laatste levert nog wel eens spanning op met de gedachte zo veel mogelijk door te verwijzen naar de eigenlijke probleemeigenaars, doordat deze taakaccenthouders vaak moeilijk aan hulpverlenende taken ontkomen. Zo sprak een jeugdagente: "De kantooruren van de jeugdzorg zijn in het geheel niet afgestemd op de tijden dat ik contact heb met jongeren, namelijk na schooltijd en op koop- en uitgaansavonden. Soms zit ik 's nachts uren op het bureau op een jongere in te praten, voordat ik de juiste hulpverleningsinstantie te pakken heb gekregen."

Over het algemeen stellen de GPF-ers dat hun visie op gebiedsgebonden werken overeenkomt met die van het korps. Iets anders is dat de meesten de visie van het korps niet of slechts vaag kunnen recapituleren. 'Kennen en gekend worden' en de door Frans Langhout in zijn *Searching downstream* bepleite aanpak 'voor het probleem gaan staan' zijn volgens veel GPF-ers speerpunt van hun korps, alsmede het bevorderen van leefbaarheid in de wijk en de zelfredzaamheid van de burgers. Sommige gesprekspartners stellen dat het korps dan wel een visie op schrift heeft gesteld, maar dat aan de uitvoering daarvan nog het een en ander schort of dat de consequenties van deze visie voor de inzet van mankracht en middelen niet doorgevoerd zijn (Hollands Midden). In andere regio's, Twente bijvoorbeeld, ziet het korps gebiedsgebonden werken echter als een van de belangrijke pijlers van het politiewerk en verbindt daar wel degelijk consequenties aan.

Veel GPF-ers zeggen de visie ook niet te kennen omdat de situatie op straat toch overal weer anders is. Zij menen dan ook dat elk team de korpsvisie in de praktijk anders invult en andere prioriteiten legt. Alleen zo is het mogelijk flexibel in te spelen op de vraag vanuit de wijken.

De belangrijkste taken

Uiteraard heeft de interpretatie van de gebiedsgebonden aanpak gevolgen voor de taakopvatting van de GPF-ers. In de enquête hebben we hen gevraagd in te vullen welk belang zij hechten aan verschillende, vooraf benoemde, taken.

Contacten in de wijk met de bewoners en bedrijven (88%) en de partners (86%) worden door de grote meerderheid belangrijk gevonden voor het gebiedsgebonden werken. Ook pro-actieve aanwezigheid in de wijk vinden de meeste GPF-ers, ruim vier op de vijf (83%), van belang. Driekwart (75%) vindt ook de activiteiten ten behoeve van de wijk, zoals het opstellen van wijkveiligheidsplannen, belangrijk voor het gebiedsgebonden werken.

Opsporing en handhaving worden door de helft (51%) van de GPF-ers belangrijk gevonden, de andere helft (45%) acht opsporing en handhaving in redelijke mate belangrijk. Activiteiten ten behoeve van het korps en niet direct ten behoeve van de wijk worden door 16 procent van de GPF-ers belangrijk gevonden. De meerderheid (55%) acht deze activiteiten echter in redelijke mate belangrijk en meer dan een kwart (29%) vindt ze niet belangrijk voor het werken als gebiedsgebonden politiefunctionaris.

In de interviews hebben de GPF-ers zélf hun meest belangrijke taken benoemd. Hieruit komt het volgende lijstje voort, met de meest genoemde bovenaan:

1. Zichtbaar aanwezig zijn in de wijk, zo veel mogelijk lopend en fietsend, en ondertussen problemen signaleren en waar nodig corrigerend optreden.
2. Netwerken, contacten leggen en onderhouden met wijkbewoners en partners, participeren in overlegstructuren, samenwerkingsverbanden aangaan en problemen doorverwijzen naar de juiste instantie
3. Het aanpakken van structurele problemen in de wijk, waaronder het opstellen van plan van aanpak en het opzetten (maar *niet* uitvoeren) van projecten.
4. Bemiddelen bij conflicten in de wijk.
5. Het aansturen en coachen van het team (en het begeleiden van agenten in opleiding), eventueel het organiseren van de inzet op politievragen vanuit de wijk.
6. Actief op zoek gaan naar bepaalde doelgroep: met name van taakaccenthouders (jeugd, zorg enz.).
7. Administratieve taken, waaronder invullen van dossiers en registreren in BPS.

Niet alle GPF-ers voeren al deze taken uit. Zo kent Gelderland-Zuid het fenomeen van de netwerker, die zeker in landelijke, uitgestrekte gebieden nauwelijks in zijn wijk aanwezig is, maar vooral vanuit het bureau makelt en schakelt. Ook wat betreft het aansturen en coachen van het team zijn er grote verschillen: in sommige gevallen behoort dit pertinent niet tot de taken van de GPF-er. In andere gevallen is dit juist veel belangrijker dan een vijfde plaats op dit lijstje suggereert. Ook de focus op bepaalde doelgroepen kent niet elke GPF-er.

Slechts weinig GPF-ers noemen handhaven als aparte taak, maar de meesten doen het wel, al is het weinig. Sommigen hebben helemaal geen repressieve taken, maar houden zich vanwege de relatief grote omvang van hun gebied vooral bezig met netwerken en overleggen. Degenen die wel repressieve taken hebben nemen voorschriften of taakstellingen omtrent het aantal te schrijven bonnen niet al te serieus, en delen liever waarschuwingen uit. In enkele gevallen schaaft het uitdelen van bekeuringen het moeizaam gewonnen vertrouwen in de GPF-er, vooral onder jongeren. In dergelijke gevallen maken GPF-ers vaak een afweging wat belangrijker is: een vinger aan de pols kunnen houden of handhaving. Wel vrezen de GPF-ers dat zij met de prestatiecontracten meer rekenschap zullen moeten afleggen op het terrein van handhaving. Nu komen de GPF-ers slechts in uitzonderlijke gevallen in conflict met hun leiding, omdat ze hun taakstelling niet halen. Zij menen dat preventieve of proactieve werkzaamheden belangrijker zijn en investeren daar dus verreweg de meeste tijd in, onderwijl betreurend dat het resultaat van die inspanningen moeilijk te meten is. Slechts een kleine kern van de GPF-ers meent dat je nu eenmaal niet aan repressie ontkomt en dat handhaven nu eenmaal een kerntaak van de politie is, en dus ook van de GPF-er.

Ook het meedraaien in onderzoeksteam hoort duidelijk niet tot de taken van een GPF-er, hoewel hij wel een belangrijke rol speelt in het signaleren en doorspelen van informatie aan rechteercheteams. Er is echter ook een minderheid van GPF-ers die meent dat eigenlijk alle basispolitietaken tot gebiedsgebonden werken behoren, met die kanttekening dat het anders georganiseerd is.

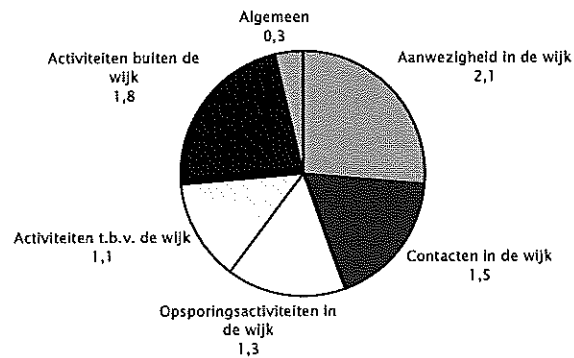
Het valt op dat bij het beantwoorden van deze open vraag opsporingsactiviteiten in de wijk, de feitelijke handhaving van openbare orde en veiligheid en activiteiten buiten de wijk ten behoeve van het korps *niet* expliciet worden genoemd. Handhaven geschiedt in de vorm van "waar nodig corrigerend optreden" tijdens het zichtbaar aanwezig zijn in de wijk. De opsporing komt slechts tot uitdrukking in het "eventueel organiseren van de inzet op politievragen vanuit de wijk". Later zal blijken dat de GPF-er wel degelijk een deel van zijn tijd besteedt aan opsporing en handhaving. Het eigene van de gebiedsgebonden functie komt in de ogen van de GPF-er evenwel tot uitdrukking in de pro-actieve aanwezigheid in de wijk, in het bouwen van netwerken en onderhouden van contacten en in het organiseren van de probleemaanpak.

2.3 Tijdsbesteding

In deze paragraaf gaat het zowel om de daadwerkelijke tijdsbesteding, bepaald aan de hand van een bijgehouden dagboek, als het beeld dat de GPF-ers van hun tijdsbesteding hebben, gebaseerd op een schatting.

Daadwerkelijke tijdsbesteding

De door de GPF-ers daadwerkelijk gemaakte uren zijn een week lang door hen zelf bijgehouden in een dagboek. In onderstaand schema is weergegeven hoeveel tijd gemiddeld per dag aan welke activiteit is besteed. De tijdsbesteding is hier niet specifiek bekeken uit hoofde van functie van GPF-er; we hebben de GPF-ers gevraagd een week lang *al* hun uren te schrijven. Uitgedrukt in uren per dag levert dit het volgende beeld op:

Verrichte activiteit	Gemiddelde tijdsbesteding per dag	Percentueel bestede tijd
Pro-actieve aanwezigheid in de wijk	2:08 uur	27%
<ul style="list-style-type: none"> • Surveilleren • Bemiddelen bij ruzies/conflicten • Reageren op noodhulpmelding in eigen wijk • Anders 	1:16 uur 0:19 uur 0:12 uur 0:21 uur	(16%) (4%) (2%) (4%)
Contacten in de wijk	1:27 uur	18%
<ul style="list-style-type: none"> • Contact met bewoners/bedrijven/winkels, op eigen initiatief • Contact met bewoners/bedrijven/winkels, op hun initiatief • Overleg met partners, op eigen initiatief • Overleg met partners, op initiatief partners • Anders 	0:24 uur 0:13 uur 0:20 uur 0:17 uur 0:13 uur	(5%) (3%) (4%) (4%) (3%)
Opsporing en handhaving in de wijk	1:16 uur	16%
<ul style="list-style-type: none"> • Opsporen/aanhouden van verdachten • Verhoren van verdachten/getuigen • Bekeuren • Gerichte controles • Opmaken proces-verbaal • Opnemen van aangiften • Anders 	0:09 uur 0:15 uur 0:07 uur 0:10 uur 0:18 uur 0:11 uur 0:08 uur	(2%) (3%) (1%) (2%) (4%) (2%) (2%)
Activiteiten ten behoeve van de wijk	1:05 uur	13%
<ul style="list-style-type: none"> • Registreren van/rapporteren over veiligheidssituatie in de wijk • Werken aan wijkveiligheidsplan • Intern organiseren van probleemaanpak • Anders 	0:13 uur 0:05 uur 0:15 uur 0:31 uur	(3%) (1%) (3%) (6%)
Activiteiten buiten de wijk	1:49 uur	23%
<ul style="list-style-type: none"> • Grootschalig rechercheonderzoek • Surveillance/noodhulp in andere wijken • Opleiding/training • Anders 	0:04 uur 0:35 uur 0:18 uur 0:45 uur	(1%) (7%) (4%) (9%)
Algemeen	0:18 uur	4%
TOTAAL	8:00 uur	100%

Gemiddeld geeft de GPF-er aan ruim een kwart (27%) van zijn of haar tijd op straat in het werkgebied zelf pro-actief aanwezig te zijn. Het grootste deel van deze tijd wordt besteed aan surveilleren op straat. Aan het onderhouden van contacten in de wijk wordt gemiddeld 18 procent van de tijd besteed. Contacten met inwoners en bedrijven nemen een iets groter deel van de tijd in dan contacten met partners. Opgemerkt moet worden dat het aandeel contacten op initiatief van de GPF-er iets groter is dan het aandeel contacten op initiatief van de andere partij. Aan bureauactiviteiten ten behoeve van de wijk besteden de respondenten relatief de minste tijd (13%). Aan het intern organiseren van de aanpak van problemen in de wijk en het vaststellen van de veiligheidssituatie in de wijk wordt nog wel enige tijd besteed, het maken van wijkveiligheidsplannen daarentegen komt bijna niet voor in het takenpakket van de GPF-er.

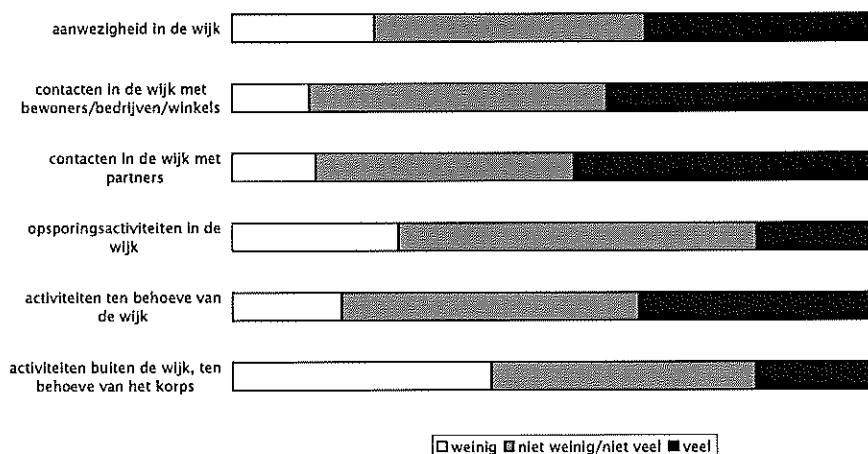
Ook een relatief groot aandeel (23%) van de tijd van de GPF-er wordt ingevuld door werkzaamheden die niet direct met de functie van gebiedsgebonden politiefunctionaris van doen hebben. Het gaat dan bijvoorbeeld over noodhulp. Overigens moet hierbij worden opgemerkt dat in de praktijk maar weinig mensen fulltime voor het werken in de eigen wijk zijn vrijgemaakt. Een veel voorkomende verdeling is 80 procent van de tijd voor de functie van GPF-er en de overige twintig voor BPZ-taken.

Gemiddeld zestien procent van de tijd wordt besteed aan opsporing en handhaving in de wijk, een andere activiteit die volgens de meeste GPF-ers niet direct tot de taakomschrijving behoort. Het opmaken van processen-verbaal en het verhoren van verdachten en getuigen neemt het grootste deel van de tijd in, maar de verschillen met de overige activiteiten in het kader van opsporing en handhaving zijn niet zo groot.

Onder de 'anders, namelijk' categorieën worden zeer uiteenlopende activiteiten genoemd. Het gaat dan bijvoorbeeld om algemene administratieve werkzaamheden, het lezen van stukken, allerlei soorten van intern overleg, (wijk)sprekuren, lesgeven op scholen of speciale projecten, vooral met betrekking tot jongeren. Verder worden vaak specifieke gebeurtenissen, onderzoeken of overleg/contacten met name genoemd (onderzoek vermist voertuig, fiets/motorsurveillance, contact met jongeren, overleg jeugdzorg, toezicht horeca, enz.). Deze activiteiten vallen dus veelal onder een van de andere, reeds gedefinieerde subcategorieën. Overige activiteiten variëren van een interne verhuizing, tot het ophalen van een gerepareerde dienstauto en fietsen met de burgemeester.

Ingeschatte tijdsbesteding

Daarnaast is de GPF-ers gevraagd zelf een inschatting te maken van de hoeveelheid tijd die ze gemiddeld kwijt zijn aan werkzaamheden in de verschillende categorieën, met behulp van de labels weinig, veel of iets er tussenin. Dit is dus wat anders dan de feitelijke tijdsbesteding gedurende de week waarin zij een dagboek bijhielden.

Volgens de GPF-ers besteden zij de meeste tijd aan contacten met bewoners en bedrijven (42% veel, 46% niet veel/niet weinig) en aan contacten met partners (47% veel, 40% niet veel/niet weinig). Ook aan activiteiten ten behoeve van de wijk wordt naar inschatting relatief veel tijd besteed; 37 procent zegt veel, 46 procent niet veel/niet weinig.

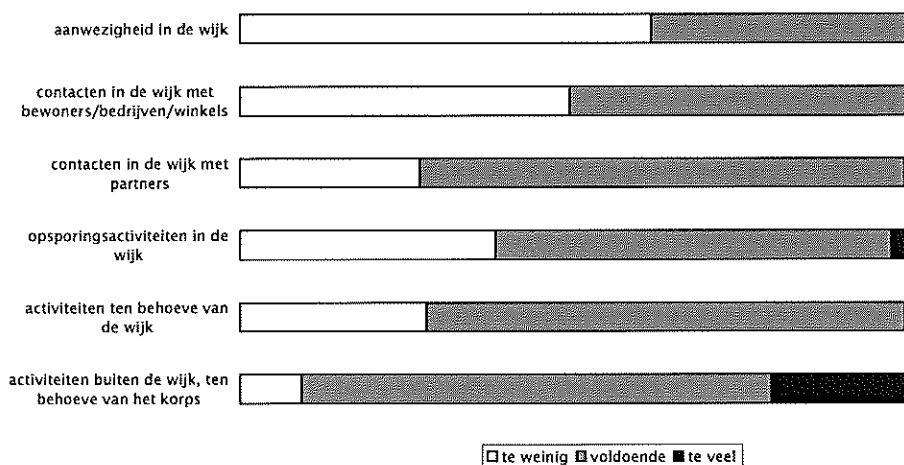
Pro-actieve aanwezigheid in de wijk, waaraan volgens de dagboeken de meeste tijd wordt besteed, neemt volgens 36 procent van GPF-ers veel en volgens 42 procent niet veel/niet weinig tijd in beslag en bezet daarmee de vierde plaats. Aan opsporing en handhaving in de wijk wordt naar inschatting relatief iets minder tijd besteed: 19 procent besteed veel en 56 procent niet veel/niet weinig tijd.

Activiteiten buiten de wijk nemen volgens de GPF-ers de minste tijd in beslag: 19 procent besteedt hieraan veel, en 41 procent niet veel/niet weinig tijd.

De inschatting die de GPF-ers maken van de bestede tijd blijkt dus op een aantal punten af te wijken van de daadwerkelijk bestede tijd volgens de dagboeken. De tijd die wordt besteed aan pro-actieve aanwezigheid in de wijk en aan activiteiten buiten de wijk wordt onderschat, terwijl de tijd besteed aan contacten met partners en bewoners wordt overschat. Ook besteedt men in de praktijk veel minder tijd aan activiteiten ten behoeve van de wijk dan de inschatting doet vermoeden. Een eerste verklaring hiervoor ligt in de aard van de twee verschillende meetinstrumenten. Het dagboek geeft een beeld van een specifieke week en de inschatting is uiteraard gebaseerd op een langere periode. Een andere verklaring kan zijn dat contacten relatief veel tijd in beslag lijken te nemen, maar wanneer men gebonden is aan een format om tijd te schrijven feitelijk toch als 'pro-actieve aanwezigheid in de wijk' beschouwd moeten worden.

Oordeel over tijdsbesteding

Vervolgens is de GPF-ers gevraagd een oordeel te geven over de tijd die daadwerkelijk besteed wordt aan de verschillende activiteiten.

Conform de taakopvatting zijn de meeste (61%) GPF-ers van mening dat er te weinig tijd wordt besteed aan pro-actieve aanwezigheid in de wijk. Ook geeft ongeveer de helft (49%) van de GPF-ers aan dat ze te weinig tijd besteden aan contacten in de wijk met bewoners en bedrijven. Een ruime meerderheid (59%) vindt dat er voldoende tijd wordt besteed aan opsporing en handhaving in de wijk. Ongeveer driekwart vindt de tijd besteed aan contacten met partners (73%) en activiteiten ten behoeve van de wijk (72%) voldoende. Ongeveer een op de vijf (21%) GPF-ers is van mening dat er te veel tijd wordt besteed aan activiteiten buiten de wijk, 70 procent vindt de tijd die hieraan wordt besteed voldoende.

Vanzelfsprekend worden deze resultaten genuanceerd door de tijd die men daadwerkelijk besteedt; van de GPF-ers die hebben aangegeven weinig tijd aan de verschillende gebiedsgebonden activiteiten te besteden is het merendeel van mening dat dit te weinig is. Ook de GPF-ers die hebben aangegeven niet veel maar ook niet weinig tijd voor bepaalde activiteiten te hebben, zijn in meerderheid van mening dat ze te weinig tijd besteden aan de gebiedsgebonden activiteiten. Van de GPF-ers die veel tijd besteden aan de activiteiten zegt de meerderheid dat zij deze bestede tijd voldoende vinden.

Voor de activiteiten buiten de wijk wordt een ander beeld gevonden: GPF-ers die hieraan weinig tijd besteden vinden dit veelal voldoende en GPF-ers die hieraan veel tijd besteden vinden dit in meerderheid te veel. Voor de opsporing en handhaving wordt geen duidelijk verband gevonden tussen de daadwerkelijk bestede tijd en het oordeel erover.

Knelpunten

Knelpunten met betrekking tot de tijdsbesteding blijken er wel degelijk te zijn. Zo geeft tweederde (67%) van de GPF-ers aan in redelijke tot sterke mate te weinig tijd te hebben om in de wijk te zijn. Eveneens bijna tweederde (63%) is in redelijke tot sterke mate van mening te veel andere politietaken te hebben. Verder vindt twee op de vijf (39%) in redelijke tot sterke mate dat er teveel overleggen plaatsvinden.

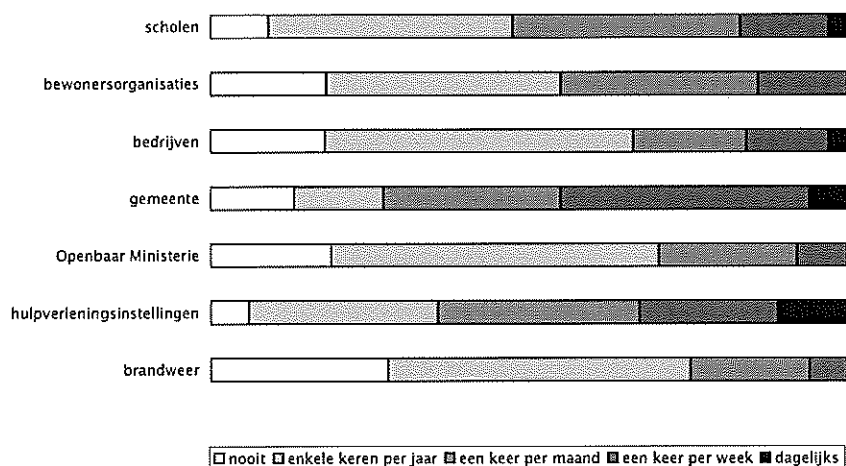
De opbrengsten uit de interviews geven een vergelijkbaar beeld van de tijd die beschikbaar is voor de eigen wijk. Ongeveer de helft is hier tevreden over. Tot deze helft behoren in ieder geval de agenten die volledig voor de wijkzorg vrijgemaakt zijn. Een kwart is redelijk tevreden over de mate waarin zij aan hun taken toekomen, waarbij meestal de kanttekening wordt gemaakt dat de pro-actieve aanwezigheid in de wijk er nog wel eens bij in schiet. Eveneens een kwart is ontevreden en zegt onvoldoende aan alle taken toe te komen in de tijd die er voor staat. Veel gehoorde klachten zijn dat de GPF-er meer op straat moet kunnen zijn en te weinig tijd voor gebiedsgebonden taken heeft (i.t.t. basispolitiezorg). Door elke keer bij incidenten of evenementen capaciteit aan de wijkzorg te onttrekken, wordt deze 'uitgekleed' en onvoldoende serieus genomen. Sommige GPF-ers willen meer kunnen delegeren en door collega's laten uitvoeren, maar constateren dat de betrokkenheid bij wijkzorg onvoldoende is. Tot slot zijn er een aantal die klagen over een te veel aan schriftelijk werk.

Gevraagd naar mogelijke maatregelen binnen de politieorganisatie om de ideale situatie te bereiken, leveren de GPF-ers de volgende suggesties:

- *Capaciteit:* meer personeel in het algemeen, en vaak in het bijzonder: nog een GPF-er ernaast voor dezelfde wijk of de huidige GPF-er voor groter aandeel van zijn tijd vrijmaken voor gebiedsgebonden aanpak.
- *Meer invloed op inzet team:* GPF-er moet collega's gericht kunnen aansturen, problemen die de GPF-er uitzet bij zijn team komen nu meestal weer bij hem terug.
- *Meer steun vanuit team:* surveillanten moeten zo gefaciliteerd en geïnstrueerd worden dat deze meer aan wijkzorg zouden kunnen doen. Zeker in gebieden met weinig meldingen zijn noodhulp en wijkzorg beter te combineren. Surveillanten zouden vanuit een eigen vaste wijk noodhulp kunnen draaien, meer op de fiets de wijk in kunnen gaan en beter moeten signaleren. Ook een verandering in de aansturing door de lijnchef of operationeel coördinator zou kunnen helpen, deze moeten surveillanten begrip voor het wijkwerk bijbrengen en inprenten contact te zoeken met burgers in plaats van almaar in de auto te blijven en doelloos "wind kapot te rijden". De teamchefs werpen hiertegen in dat het ook de eigen verantwoordelijkheid van de GPF-er is collega's te enthousiasmeren voor bepaalde taken. Sommigen doen daar meer moeite voor en slagen er ook beter in dan anderen.
- *Meer doorverwijzen:* de politie moet minder oneigenlijke taken naar zich toetrekken en partners meer (kunnen) aanspreken op hun verantwoordelijkheid.
- *Helder beeld van de beoogde opbrengsten:* de (korps)leiding zou scherper voor ogen moeten hebben wat deze met gebiedsgebonden werken wil bereiken en daar ook de middelen voor beschikbaar moeten stellen.
- *Oprichting wijksecretariaten:* een vaste plek in de eigen wijk waar burgers GPF-er kunnen bezoeken zonder dat ze naar een andere gemeente moeten.
- *Aangifte op locatie*
- *Betere materiële ondersteuning:* deze klacht wordt slechts in een enkele regio gehoord. De GPF-ers daar willen meerdere voertuigen per team, een gsm van de zaak en snelle internetverbindingen.

2.4 Contacten en samenwerking en met andere partijen

In de vragenlijst is op het punt van de contacten met bewonersorganisaties en partners in de wijk doorgevraagd en werd men verzocht de intensiteit van de contacten met specifieke partijen aan te geven.

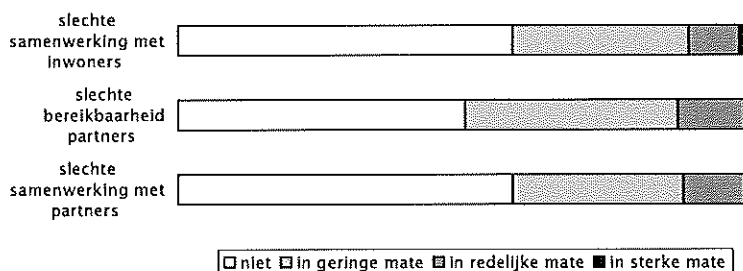
Met alle door ons voorgelegde partners wordt over het algemeen samengewerkt. Het meest intensief wordt samengewerkt met (delen van) de gemeente en hulpverleningsinstellingen. Ook met scholen wordt relatief vaak samengewerkt. Het OM en de brandweer scoren iets lager als intensieve samenwerkingspartner.

GPF-ers participeren in allerlei overlegstructuren, die in frequentie variëren van wekelijks tot jaarlijks. De meeste samenwerkingsplatforms komen zo eens per maand tot drie maanden bij elkaar. Veel GPF-ers zitten uit hoofde van een specifiek taakaccent in zo'n overleg, maar dit geldt zeker niet altijd. Een groot aandeel van de overleggen heeft betrekking op jongeren (vaak in de vorm van casebesprekingen), daarnaast zijn er overleggen met bewoners, woningbouwcoöperaties en buurtorganisaties, met de gemeente en de lokale veiligheidsambtenaar (soms nog in gezelschap van burgemeester of wethouder), met hulpverleningsinstellingen en met horeca of bedrijven in de wijk. Meer ad hoc contacten zijn er met allochtone steunfuncties, oranje- of carnavalsverenigingen en scholen.

Belangrijkste functie van deze overleggen is het verbeteren van de informatiepositie, maar ook het neerleggen van gesignaleerde problemen bij andere instanties of het bepalen van de politieaanpak rondom bepaalde evenementen of publieke voorzieningen. De overleggen helpen de GPF-er vaak preventief te werk te gaan, zo weten jongerenwerkers vaak als eerste als er iets broeit onder bepaalde groepen jongeren, waardoor escalaties en vechtpartijen voorkomen kunnen worden.

Knelpunten

Wat betreft de samenwerking met inwoners en partners blijken er niet zoveel problemen te zijn.

Voor een kleine minderheid vormt de slechte samenwerking met inwoners (10%), de slechte samenwerking met partners (11%) of de slechte bereikbaarheid van partners (12%) in redelijke tot sterke mate een knelpunt.

Deze knelpunten komen volgens de GPF-ers vaak voort uit een gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel bij burgers, bedrijven en instellingen voor bepaalde problemen. Burgers realiseren zich vaak onvoldoende wat ze zelf kunnen bijdragen aan het leefbaar houden van hun buurt en partners zijn niet altijd bereikbaar op het moment dat problemen zich voordoen, trekken problemen onvoldoende naar zich toe of komen gemaakte afspraken niet na. Idealiter is er een 24-uurs tweedelijnszorg, met een ketenbenadering en goede afstemming en waarover de gemeente een sterke de regie voert. GPF-ers die een project willen opzetten gaan vaak enthousiast en voortvarend te werk en lopen vervolgens aan tegen de bureaucratie van de gemeente, die zich onvoldoende hard maakt voor het project.

2.5 De dagelijkse praktijk: personeelsadvertentie

In de workshop met GPF-ers hebben we met de deelnemers een personeelsadvertentie opgesteld, waarbij de functieomschrijving en –eisen zo zijn opgesteld dat de beoogde kandidaat zo goed mogelijk aansluiting vindt bij de dagelijkse praktijk.

Figuur 2.1 Personeelsadvertentie

Gezocht:

gebiedsgebonden politiefunctionaris m/v

Als manusje van alle politietaken ben je er in de eerste plaats verantwoordelijk voor de politie een gezicht te geven in je wijk. Je durft het gesprek aan te gaan op alle niveau's: met bewoners, partijen in de wijk en soms zelfs de burgemeester. Je dient hen met advies, maar waar nodig moet je ook corrigerend optreden. Je zit overal bovenop, signaleert problemen en trends en vertaalt deze in een concrete aanpak. Dit betekent ook dat je in staat bent te delegeren naar collega's en partners in de wijk, samen met hen projecten op te zetten, de voortgang daarover te bewaken en collega's en partners te motiveren.

Ben jij solist en teamplayer?

Voor deze functie zoeken wij iemand die makkelijk contacten kan leggen en flexibel is. Je moet solo kunnen werken en alleen verantwoordelijkheid dragen, maar ook in een team kunnen opereren en taken kunnen uitbesteden. Je durft een voorbeeldfunctie te bekleden voor de maatschappij en je collega's.

2.6 Samenvatting

Kern van de gebiedsgebonden aanpak vormen volgens de GPF-ers het kennen en gekend worden, het fungeren als de spin in het web tussen burgers, partners en de politieorganisatie en tot slot het stimuleren van de leefbaarheid in wijken,

mede door de bevordering van de zelfredzaamheid van burgers. Belangrijkste taken zijn het zichtbaar aanwezig zijn in de wijk en het onderhouden van een netwerk van burgers, bewonersorganisaties, hulpverleningsinstellingen, woningbouwcoöperaties en de gemeente.

We merken overigens op dat het bij al deze aspecten gaat om de houdingskenmerken of werkwijze van een gebiedsfunctionaris binnen *elke* organisatie die heeft gekozen voor een gebiedsgebonden aanpak. De taken maken met andere woorden niet duidelijk waarin een gebiedsgebonden *politie*functionaris zich onderscheidt van andere gebiedsfunctionarissen. Dit komt slechts tot uitdrukking in concrete voorbeelden.

GPF-ers worden formeel 80 of 100% van hun tijd ingezet voor de gebiedsgebonden aanpak. In de praktijk wordt 73% van de tijd besteed aan activiteiten binnen of ten behoeve van de wijk. Gemiddeld 2 uur per dag wordt besteed aan pro-actieve aanwezigheid in de wijk, anderhalf uur per dag aan contacten in de wijk, vijf kwartier aan opsporings- en handhavingsactiviteiten en één uur per dag aan activiteiten ten behoeve van de wijk.

Met name aan de pro-actieve aanwezigheid in de wijk komen de GPF-ers naar eigen zeggen te weinig toe, al besteden ze hier feitelijk (blijkens urenverantwoording) meer tijd aan dan ze zelf inschatten. Dit gebrek aan tijd voor de wijk wijten ze met name aan capaciteitsgebrek in het hele team en onvoldoende steun en betrokkenheid van de rest van het team bij de wijkaanpak.

GPF-ers werken op grote schaal samen met andere partijen, waarbij met name met gemeentelijke - en hulpverleningsinstellingen wekelijks of maandelijks contact wordt onderhouden. Het zijn deze instellingen die samen met de GPF-er deelnemen in vaste overlegstructuren of hulpverleningscircuits. Met andere partners wordt meer samengewerkt op ad hoc of incidentele basis.

3. Opbrengsten van gebiedsgebonden werken

3.1 Inleiding

De totstandkoming van prestatie-afspraken voor de politie heeft in alle hevigheid de discussie doen losbarsten over de haalbaarheid en wenselijkheid van sturing op effecten. De discussie concentreert zich op een aantal hoofdpunten:

- 1) de focus in de prestatie-afspraken op versterking van de opsporing en handhaving zal leiden tot een verhoging van de werkdruk van openbaar ministerie en rechterlijke macht;
- 2) de prestatie-afspraken concentreren zich op harde, meetbare output (productie) die een zichtbaar effect (outcome) heeft: zichtbaar toezicht in de openbare ruimte, aanhouden van verdachten, oplossing van delicten, bestraffen van overtreeders etc.; de opbrengsten van andere, preventieve en randvoorwaardelijke politieactiviteiten zijn veel moeilijker te meten;
- 3) de nadruk op het realiseren van output kan leiden tot minder aandacht voor deze andere politieactiviteiten.

Gebiedsgebonden politiewerk legt juist de nadruk op preventieve en randvoorwaardelijke activiteiten. De behoefte is groot om ook deze activiteiten te vertalen in daadwerkelijke prestaties. In dit hoofdstuk rapporteren wij over de uitspraken van GPF-ers ten aanzien van hun eigen prestaties.

3.2 Inschatting van de eigen effectiviteit

Veelal is het motto van de GPF-er 'kennen en gekend worden'. Waar het gaat om het 'kennen' is ongeveer driekwart van de GPF-ers van mening dat ze de wijk goed kennen (74%) en voldoende zicht hebben op de problemen in de wijk (77%). Iets meer dan de helft (53%) geeft aan precies te weten hoe de verhoudingen liggen in de wijk.

Kennisvergaring	(zeer) mee oneens	niet oneens/ niet eens	(zeer) mee eens
• Ik heb voldoende zicht op de problemen in de wijk.	7%	16%	77%
• Ik heb het gevoel dat ik de wijk goed ken.	5%	21%	74%
• Ik weet precies hoe de verhoudingen liggen in de wijk.	9%	39%	53%

Waar het gaat om 'gekend worden' is eveneens ongeveer driekwart (73%) van de GPF-ers van mening dat de mensen in de wijk hen weten te vinden wanneer dat nodig is. Een overgrote meerderheid geeft daarnaast aan dat de contacten met de inwoners (86%) en de partners (87%) in de wijk goed verlopen.

Contacten	(zeer) mee oneens	niet oneens/ niet eens	(zeer) mee eens
• Bij problemen weten mensen in de wijk mij te vinden.	8%	20%	73%
• Mijn contacten met inwoners in de wijk verlopen goed.	2%	12%	86%
• Mijn contacten met partners in de wijk verlopen goed.	2%	11%	87%

Gevraagd naar de daadwerkelijke effectiviteit van het gebiedsgebonden werken, is wederom een grote meerderheid positief. Het werken als gebiedsgebonden politiefunctaris levert een bijdrage aan het voorkomen van problemen (79%), zorgt ervoor dat bepaalde zaken in de wijk daadwerkelijk verbeteren (74%) en het heeft een duidelijke meerwaarde voor de wijk (81%).

Effectiviteit	(zeer) mee oneens	Niet oneens/ niet eens	(zeer) mee eens
• Mijn werk als GPF-er levert een bijdrage aan het voorkomen van problemen in de wijk.	4%	18%	79%
• Door mijn werk als GPF-er zijn er daadwerkelijk zaken verbeterd in de wijk.	4%	22%	74%
• Mijn werk als GPF-er heeft een duidelijke meerwaarde voor de wijk.	3%	15%	81%

3.3 IJkpunten voor effectiviteit: beoogde opbrengsten

In de verdiepende gesprekken is de GPF-ers gevraagd wat naar hun mening de belangrijkste opbrengsten van gebiedsgebonden werken zouden moeten zijn. De meest genoemde opbrengsten zijn:

- het veiliger en leefbaarder maken van de wijk,
- kennen en gekend worden,
- het herstellen van vertrouwen tussen politie en bevolking⁴ (of: het opbouwen van een goede relatie),
- de contacten met de politie zo laagdrempelig mogelijk maken,
- het opbouwen van contacten (zowel met burgers als partners), en
- het vergroten van de zelfredzaamheid van de bevolking.

Andere opbrengsten die iets minder vaak genoemd worden zijn: het voorkomen dat problemen ontstaan en problemen vroegtijdig signaleren ("aan de voorkant van het probleem gaan zitten"), zichtbaar aanwezig zijn in de wijk, het halen van informatie bij de burgers, zorgen voor een meer adequate politiezorg (sneller ter plaatse zijn bij melding en vragen van burgers oppakken) en het vinden van een structurele oplossing van problemen in samenwerking met partners.

Daarnaast moesten de GPF-ers ook aangeven wanneer hun persoonlijke doel ten aanzien van de gebiedsgebonden aanpak bereikt is. De antwoorden raken voor een groot deel aan de bovengenoemde opbrengsten. Voor de meesten is dit doel bereikt wanneer de problemen in de wijk zijn opgelost of onder controle zijn⁵, de burgers tevreden zijn over het werk dat de

⁴ Een enkeling koppelt hier het verbeteren van het imago van de politie aan vast. Ook wordt het verhogen van de meldings- en aangiftebereidheid soms in één adem genoemd met het herstellen van het vertrouwen.

⁵ Een aantal van de GPF-ers geeft hierbij aan dat ze er uiteindelijk naar streven om zichzelf overbodig te maken. Hieraan wordt vrijwel meteen toegevoegd dat dit een mooi, maar niet haalbaar doel is. Ze spreken hierbij dan zelf ook van een utopie.

wijkagent/ wijkpolitie levert en de waardering hiervoor laten blijken, goede contacten zijn ontstaan tussen burgers en politie en politie en partners en men elkaar daadwerkelijk kent ("kennen en gekend worden"), en de burgers met veel plezier kunnen wonen en/of werken in de wijk. Een enkele GPF-er voegt hier nog aan toe dat het eigen doel bereikt is wanneer de hulpverlening richting burgers geslaagd is, de veiligheidsbeleving onder burgers verbeterd is en wanneer de politie een goede informatiepositie heeft verkregen in de wijk ("weet wat er speelt in het gebied").

3.4 Opbrengsten

Tijdens de gesprekken is aan de GPF-ers gevraagd of ze de concrete opbrengsten van het gebiedsgebonden werken voor hun wijk konden specificeren. We wilden van hen weten of ze hun eigen meerwaarde konden verduidelijken. Een beperkt aantal GPF-ers kon geen concrete opbrengsten aangeven. De redenen hiervoor varieerden: in een aantal wijkteams stond gebiedsgebonden werken nog in de kinderschoenen, waardoor concrete opbrengsten nog niet benoemd konden worden. Een enkeling geeft verder aan dat in het wijkteam al zeer geruime tijd volgens het gebiedsgebonden concept wordt gewerkt, waardoor het moeilijk wordt om specifieke opbrengsten te benoemen.

Zoals verwacht, werden de opbrengsten van het werk over het algemeen niet uitgedrukt in harde, meetbare outputgegevens. Enerzijds werd gewezen op de resultante van de gekozen aanpak: het tot stand komen van een integrale werkwijze, opbouwen en instandhouden van netwerken, realiseren van projecten enz. Anderzijds werd gewezen op –veelal niet gemeten– opbrengsten op sociaal vlak: leefbaarheid en subjectieve veiligheid beter door conflictbemiddeling, het kennen en gekend worden, betere informatie-uitwisseling en samenwerking en doelgroepenaanpak. Harde resultaten werden veel minder genoemd. Veel GPF-ers zijn zich ervan bewust dat de resultaten van het werk moeilijk te meten zijn.⁶ Mede in het licht van de aankomende prestatiecontracten betreuren zij dit, juist omdat ze over het algemeen sterk overtuigd zijn van de waarde van hun aanpak en vrezen dat de aandacht voor reenschap ten koste zal gaan van preventieve werkwijzen.

De concrete opbrengsten die GPF-ers benoemen kunnen geclusterd worden rond 4 thema's:

- Het opbouwen van een netwerk
- Het realiseren van projecten
- Verbetering van de leefbaarheid
- Vermindering van criminaliteit

1) Het opbouwen van een netwerk

Een goed netwerk is eigenlijk randvoorwaarde van gebiedsgebonden werken. Door contacten met burgers en partners:

- verbetert de informatiepositie van de GPF-er;
- weet hij wat er in de wijk speelt en kan hij input leveren voor teambeleid;
- neemt het vertrouwen van burger neemt toe door directe contacten met de wijkagent;
- worden partners bewust(er) betrokken bij het aanpakken van bepaalde problemen, al dan niet via het creëren van vaste overlegvormen. Soms houdt dit in dat problemen worden neergelegd bij de partner die het meest kan bijdragen aan een oplossing, de zogeheten "probleemeigenaar";

⁶ Een aantal GPF-ers heeft hierbij te kennen gegeven dat ze "hun hart vasthouden" voor de invoering van de prestatiecontracten.

- worden bewoners bewust betrokken bij de probleemaanpak. Ook wordt meer geluisterd naar bewoners: ze kunnen hun problemen aangeven. In een wijk heeft de wijkagent bijvoorbeeld een "wandeling langs enge plekken" uitgevoerd met bewoners. Bewoners konden hierbij aangeven welke zaken ze in hun wijk onveilig vonden en daar is vervolgens actie op ondernomen. In een andere wijk is een enquête onder bewoners verspreid, waarin ze onder andere de problemen die met prioriteit moesten worden aangepakt konden aangeven. In sommige wijken houden agenten spreekuren voor bewoners.

2) Het realiseren van projecten

Ten aanzien van bepaalde doelgroepen wordt een specifieke aanpak gerealiseerd. Hierbij worden met name projecten ten aanzien van jongeren genoemd, waaronder "doe effe normaal", school-adoptieprojecten. De contacten met jongeren zijn door dit soort projecten verbeterd. Andere doelgroepen waarvoor speciale projecten zijn opgezet zijn verslaafden en veelplegers.

Een aantal GPF-ers benadrukt dat zij er zijn om structurele problemen in de wijk op te lossen. Om snel opkomende of structurele problemen aan te pakken worden specifieke projecten opgestart: de GPF-er signaleert het probleem en stelt hiervoor een Plan van Aanpak op. Bij de uitvoering hiervan worden de agenten uit het wijkteam vaak betrokken.

Een aantal GPF-ers heeft een industrie- of bedrijventerrein terrein in het werkgebied. Zij hebben alleen een samenwerkingsverband met private beveiligingsorganisaties opgestart om deze terreinen te kunnen beveiligen. Genoemde opbrengsten van deze samenwerking zijn dat het aantal bedrijfsinbraken meetbaar is afgenomen en dat illegale straatraces door samenwerking met een particuliere beveiligingsorganisatie gestopt zijn.

3) Verbetering van de leefbaarheid/ vermindering van de overlast

Volgens GPF-ers is in verschillende wijken de leefbaarheid verbeterd door samenwerking tussen politie en andere partners (w.o. woningstichting of -corporatie, gemeente, welzijnsinstellingen, scholen), meestal door gericht optreden op specifieke probleemlocaties in de wijk (noodgebieden, versterkte handhaving, versterkt toezicht). Concreet genoemde voorbeelden om de leefbaarheid te bevorderen zijn het tegengaan van vervuiling op straat en het reduceren van vernielingen aan straatmeubilair en gebouwen.

De verkeersveiligheid in de buurt wordt verbeterd door handhavend optreden tegen te hard rijden of het treffen van fysieke maatregelen om te hard rijden onmogelijk te maken.

Het zicht op bepaalde sociale problematiek is verbeterd (vervuiling in woningen, vereenzaming, etc.) waardoor deze problematiek ook gericht kan worden aangepakt in samenwerking met hulpverleningsinstellingen. In een enkele wijk gaat de GPF-er met een maatschappelijk werker langs probleemadressen in de wijk om pro-actief te kunnen werken. De GPF-ers doen veel aan conflictbemiddeling bij buurtproblemen of burenruzies, waardoor de leefbaarheid in de buurt verbetert. In een enkel geval betekent bemiddeling ook dat een van de betrokken partijen verhuist.

De overlastproblematiek is (al dan niet meetbaar) verminderd. Genoemde voorbeelden zijn: overlast door (allochtone) jongeren, drugsoverlast, overlast door prostitutie, zwervers, verslaafden. Ook worden voorbeelden gegeven dat overlastgevende panden (cafés, of drugs-panden/dealpanden) gesloten zijn na dossieropbouw. De dossieropbouw start vaak door klachten of informatie van bewoners.

4) Vermindering van criminaliteit

Vermindering van specifieke criminaliteitsvormen in de wijk, na een gerichte (projectmatige) aanpak wordt door veel GPF-ers als opbrengst genoemd. Concrete voorbeelden hiervan zijn: afname van auto-inbraken, oprollen van een drugsnetwerk (met behulp van informatie van bewoners), sluiten drugspanden, afname van bedrijfsinbraken, minder vernieling aan (bedrijfs-)panden. Zo was het gebied van één van de GPF-ers tot noodgebied uitgeroepen: door extra inzet van politiesterkte en een grotere nadruk op handhavend optreden is een groot deel van de criminaliteitsproblemen (dealen, drugsgebruik, zware geweldsdelicten, straatrovers, prostitutie) in het gebied afgenomen.

Een aantal GPF-ers noemt tenslotte nog opbrengsten ten aanzien van opsporing. De GPF-ers leveren informatie uit de wijk aan rechercheurs of pakken zaken op waaraan door bureau case screening geen prioriteit wordt gegeven maar waarvan de oplossing wel relevant is voor (het veiligheidsgevoel van) buurtbewoners. Tenslotte lost een aantal GPF-ers zelf een aantal zaken op: concrete voorbeelden die in dit opzicht zijn genoemd zijn het oplossen van een serie van 25 brandstichtingen in de wijk door een aantal jongeren en het oplossen van een aantal bedrijfsinbraken die werden gepleegd door één dadergroep.

In een enkel geval worden de volgende opbrengsten benoemd: meer betrokkenheid van het wijkteam bij het werkgebied, goede informatie-uitwisseling met andere korpsonderdelen en de wijkagent is in een dorp een bemiddelende en bindende factor.

3.5 Link tussen opbrengsten en korpsdoelstellingen?

Veel van de GPF-ers waarmee wij gesproken hebben, weten niet of de door hen genoemde opbrengsten overeenkomen met de korpsdoelstellingen ten aanzien van gebiedsgebonden werken. Hiervoor is een aantal redenen te geven. Ten eerste weten ze niet of er wel korpsdoelstellingen geformuleerd zijn ten aanzien van gebiedsgebonden werken. Deze doelstellingen kunnen er wel zijn, maar dan zijn ze in ieder geval niet helder gecommuniceerd en zijn de GPF-ers er dus niet van op de hoogte. Ten tweede komt het ook voor dat het korps geen specifieke doelstellingen heeft geformuleerd met betrekking tot de opbrengsten die gebiedsgebonden werken zou moeten opleveren.

Daarnaast zijn er ook GPF-ers die de korpsvisie op gebiedsgebonden werken aanhalen wanneer gevraagd wordt of de opbrengsten conform de korpsdoelstellingen zijn. Een aantal van hen geeft hierbij ook aan dat deze visie zo breed is geformuleerd dat de opbrengsten er vrijwel altijd wel onder vallen. Kwantitatieve doelen worden in een visie vaak niet gesteld.⁷ Een enkeling vindt de geformuleerde korpsvisie op gebiedsgebonden werken niet helder.

Een aantal gesprekspartners leidt het behalen van de korpsdoelstelling af uit de gestelde (cijfermatige) prioriteiten in het regionale beleidsplan, districtelijk beleidsplan of in een enkel geval het teambeleidsplan of werkplan van het team. De teamdoelstellingen worden meestal afgeleid van de korpsdoelstellingen en uitgebreid met specifieke buurtproblematiek. Slechts een enkeling geeft aan dat deze opbrengsten worden gehaald (veel genoemde speerpunten zijn geweld, verminderen van allerlei overlastvormen in het publieke domein en jeugdcriminaliteit). Sommige respondenten kunnen de (korps)speerpunten niet benoemen. Een klein aantal GPF-ers stelt tenslotte hun eigen doelen, sommigen om meer handen en voeten te kunnen geven aan de brede korpsvisie en anderen omdat ze werken voor de wijk en de wijkprioriteiten of prioriteiten van bewoners dan naar hun mening voorrang hebben boven de korpsprioriteiten.

In één regio (Drenthe) is in de gebiedsgebonden politiezorg de ontwikkeling gaande dat er wijkplannen geformuleerd worden om meer richting te geven aan het werk van de GPF-er.

3.6 Waarom worden beoogde opbrengsten niet behaald? Wat staat goede opbrengsten in de weg?

Ofschoon uit de voorgaande paragrafen blijkt dat GPF-ers er in slagen om veel van de door hun geformuleerde doelstellingen daadwerkelijk te realiseren, worden drie oorzaken genoemd die goede opbrengsten in de weg staan. Zij hebben te maken met capaciteit, de samenwerking met partners en met de uitwerking van het concept gebiedsgebonden werken.

⁷ In een enkel korps wordt in de visie nog wel aangegeven dat een GPF-er ongeveer 70 tot 80 procent van zijn tijd in de wijk aanwezig moet zijn. Verder geeft een respondent aan dat de korpsdoelstelling voor gebiedsgebonden werken is dat de resultaten in de metingen van de Politie-monitor verbeteren.

1) capaciteit

Onderbezetting van het wijkteam: dit knelpunt doet zich voor in twee varianten. In de eerste variant is het wijkteam niet op sterkte wat personeel betreft; niet alle fte's zijn opgevuld of er zijn simpelweg te weinig fte's toebedeeld (in verhouding tot de problematiek). Een andere vorm van onderbezetting die zich voordoet ten aanzien van het gebiedsgebonden werken is dat de noodhulpdiensten moeten worden opgevuld wanneer collega's uitvallen. Ook komt het voor dat capaciteit moet worden geleverd aan researchteams. Dit gaat ten koste van de tijd die aan de wijk besteed kan worden.

2) samenwerking met partners

Voor het oplossen van een probleem is men soms afhankelijk van samenwerking met partners. Wanneer een van de partners zijn taken niet oppakt komt een aanpak of het creëren van een bepaalde voorziening (zoals een hangplek voor jongeren) niet van de grond. Gemeenten en (jeugd)hulpverleningsinstellingen zijn de meest genoemde partners waarmee afstemmingsproblemen zich voordoen. Deze problemen hebben met name te maken met capaciteit en privacy-wetgeving (hulpverlening) en met een gebrek aan daadkracht en visie op gebiedsgerichte aanpak (gemeente).

3) uitwerking gebiedsgebonden werken als concept

De functieomschrijving van de GPF-er, en daaraan gekoppeld de taakafbakening, is niet altijd helder binnen de eigen organisatie. In sommige korpsen heeft een gebiedsagent, netwerker of wijkagent een meer coördinerende rol en moet de uitvoering van het werk plaatsvinden door het gebiedsteam. Wanneer deze rol niet helder gecommuniceerd wordt door leidinggevenden en GPF-ers leidt dit tot afstemmingsproblemen met de rest van het gebiedsteam. Hierdoor kan voorkomen dat bepaalde wijkzaken bij de wijkagent terechtkomen, terwijl andere medewerkers uit de basispolitiezorg deze zelf ook goed hadden kunnen afhandelen. Doorontwikkeling van het concept na de opstartfase levert soms problemen op. Aan de meeste randvoorwaarden is wel voldaan, maar hoe het gebiedsgebonden werken verder concreet moet worden ingericht in het gebiedsteam is soms lastig. Een enkeling geeft aan dat de korpsdoelstelling in dit opzicht niet richtinggevend is (dit knelpunt wordt minder vaak genoemd dan de twee voorgaande).

3.7 Samenvatting

De effecten van gebiedsgebonden werken laten zich moeilijk meten in de sfeer van gerealiseerde output. Opbrengsten liggen eerder in de sfeer van samenwerking, het opbouwen van netwerken, kennen en gekend worden en de uitvoering van projecten.

In antwoord op vragen over de eigen effectiviteit, oordeelt het merendeel van de GPF-ers zeer positief. Zij geven aan hun wijk goed te kennen en ook goed zicht te hebben op de problemen in de wijk. Ook menen zij dat mensen in de wijk hun weten te vinden als er problemen zijn en dat hun contacten met burgers en partners goed verlopen. Het werk van GPF-ers zou een bijdrage leveren aan het voorkomen van problemen in de wijk en aan het daadwerkelijk verbeteren van zaken in de wijk. Dat hun werk meerwaarde heeft is in de ogen van GPF-ers dan ook evident.

Met hun aanpak streven de GPF-ers ernaar om een bijdrage te leveren aan het veiliger en leefbaarder maken van de wijk, het herstellen van vertrouwen tussen politie en bevolking en het vergroten van de zelfredzaamheid van de bevolking.

Middelen daartoe zijn kennen en gekend worden, het zo laagdrempelig mogelijk maken van de contacten met de politie en het opbouwen van contacten met burgers en partners.

De concrete opbrengsten die GPF-ers zelf benoemen kunnen geclusterd worden rond 4 thema's: het opbouwen van een netwerk, het realiseren van projecten, verbetering van de leefbaarheid en vermindering van criminaliteit. De eerste twee kunnen worden beschouwd als de resultante van de zelf gekozen aanpak. Verbetering van de leefbaarheid en vermindering van criminaliteit zijn uiteindelijke maatschappelijke effecten op de wijk. Meetbare en controleerbare gegevens over deze effecten zijn echter slechts sporadisch beschikbaar – en dan nog is niet inzichtelijk wat nu precies de bijdrage is die de GPF-er hieraan geleverd heeft en is het leggen van causale verbanden niet mogelijk. Het zou met name de verbeterde informatiepositie van de politie zijn (GPF-er kent de wijk, kent de problemen en kent de doelgroepen), die het oplossen van delicten en het opsporen van daders vereenvoudigt.

De beoogde en behaalde opbrengsten worden niet direct gerelateerd aan de doelstellingen uit het korpsbeleidsplan, voor zover deze doelstellingen al bekend zijn. Vaak zijn zij er echter wel toe te herleiden. Terpstra constateerde al in zijn onderzoek dat controle en verantwoording bij de politie in de praktijk niet systematisch plaats vinden. Bij de verantwoording op individueel niveau spelen speerpunten uit een regionaal of districtelijk bedrijfsplan nauwelijks een rol. Aan beschikbare verantwoordingsinformatie worden bovendien zelden zware conclusies verbonden.⁸

In dit onderzoek zien we bevestigd dat de GPF-er in eerste instantie zelf bepaalt welke prioriteiten hij stelt en deze vervolgens relateert aan de doelstellingen uit het teamwerkplan. Verantwoording bestaat vooral uit het rapporteren over de voortgang in zelf geformuleerde projecten. Het ontbreekt veelal aan een heldere sturing vanuit het korps. Hoewel de GPF-er erg gesteld is op zijn eigen vrijheid, mist hij daardoor wel ondersteuning.

Knelpunten bij de realisatie van opbrengsten doen zich voor als gevolg van capaciteitsgebrek, onvoldoende medewerking van partners en een gebrek aan overeenstemming over de functie en rol van een GPF-er.

⁸ Terpstra, J.B., Sturing van politiewerk: doorwerking en stijlen, in: Tijdschrift voor Veiligheid en Veiligheidszorg, jaargang 1, nr. 3, december 2002.

4. De wijk

Verschillende gemeenten en wijken waarin GPF-ers werkzaam zijn kunnen geheel verschillende kenmerken hebben. Een wijk in het centrum van een grote stad biedt andere omstandigheden om in te werken dan een verzameling streekdorpen in een buitengebied. De vraag is of deze verschillende kenmerken fundamenteel andere eisen stellen aan het gebiedsgebonden werken. Eerder onderzoek heeft er al op gewezen dat de problemen op het platteland en in de stad verschillende consequenties hebben voor het politiewerk: "waar men het in Friesland heeft over zichtbaarheid en aanwezigheid van de politie überhaupt, kan Amsterdam het zich permitteren om de kwaliteit van het politiewerk tot probleem te maken. Hiermee zijn de grootstedse knelpunten allesbehalve gebagatelliseerd, maar het platteland moet het soms helemaal zonder dienders doen."⁹ Het concept gebiedsgebonden werken wordt met name buiten de randstad wel eens gezien als een hersteloperatie, in de zin dat de ongewenste gevolgen van de reorganisatie van 1993 kunnen worden teruggedraaid. "Anderen zien er meer een voortzetting of verfijning van de reorganisatie in, die tot resultaat moet hebben dat de politie beter functioneert dan voorheen, dat wil zeggen ook voor 1993 het geval was. Een GPF-er is in die zin dus meer, en vooral beter geëquipeerd, dan de 'oude' politie- of wijkagent."¹⁰

In dit hoofdstuk trachten we zicht te krijgen op de wijze waarop de kenmerken van het werkgebied van de GPF-er de dagelijkse praktijk van het gebiedsgebonden werken beïnvloeden, wederom gezien vanuit het gezichtspunt van de GPF-er zelf. Allereerst laten we de GPF-ers zelf aan het woord; tijdens de interviews is gevraagd welke kenmerken van de wijk het werken makkelijker of moeilijker maken en in hoeverre bepaalde wijken een verschillende aanpak behoeven. Daarna gaan we in op de feitelijke beschrijving van de wijken van de GPF-ers, aan de hand van de kenmerken die zij hebben gegeven van hun werkgebied. Tenslotte wordt aan de hand van deze kenmerken getracht de vraag te beantwoorden in hoeverre de verschillende typen gebieden de invulling van het gebiedsgebonden werken beïnvloeden.

4.1 GPF-ers over hun wijk

Tijdens de verdiepende gesprekken is aan de GPF-ers gevraagd of er bepaalde wijkkenmerken zijn die het werken in de wijk makkelijker of moeilijker maken.

Veelgenoemde aspecten die het werken in de wijk makkelijker maken zijn:

- Veel sociale problematiek in de wijk (als echtelijke twist en stalking) waarbij de dader bekend is, dus deze zaken zijn makkelijk op te lossen.
- Het opgebouwde netwerk met partners maakt dat bepaalde problemen makkelijker opgelost kunnen worden.
- Vaste contacten met bewoners in de wijk maken het werken makkelijker. Ook het hierdoor opgebouwde vertrouwen tussen burgers en GPF-er maakt het werken in de wijk makkelijker. Burgers vertellen meer aan de wijkagent, waardoor de informatiepositie verbetert. Ook luisteren burgers soms beter naar de vertrouwde wijkagent.

⁹ P. Klerkx en O. Zoomer, Gebiedsgebonden politiezorg, basis voor vernieuwing, Nederlands Politie Instituut, Den Haag, april 1998, blz. 17.

¹⁰ P. Klerkx en O. Zoomer, Gebiedsgebonden politiezorg, basis voor vernieuwing, Nederlands Politie Instituut, Den Haag, april 1998, blz. 18.

De laatste twee aspecten kunnen in feite gecategoriseerd worden als opbrengst van de gebiedsgebonden aanpak, en wijzen niet op bepaalde kenmerken van de wijk. Aspecten die het werken in de wijk moeilijker maken:

- Cultuurverschillen en vele culturen in een wijk.
- Omvang van de wijk en hieraan gekoppeld materieel (onvoldoende auto's of andere transportmiddelen ter beschikking).
- Gebrek aan overlap tussen het gebied dat het politieteam bestrijkt en het bestuurlijke gebied.
- Hardnekkige vervuilingproblematiek (in de publieke ruimte).
- Jeugdproblematiek is lastig op te lossen (met name door de samenwerking met hulpverleningsinstellingen, lange wachtlijsten).
- In een binnenstadswijk komen vaak enkel bezoekers die je niet kent.
- Werken met junks/verslaafden/psychiatrische patiënten is lastig vanwege het onberekenbare gedrag.

Vervolgens is de GPF-ers gevraagd in hoeverre zij vinden dat verschillende wijken een verschillende aanpak behoeven, en zo ja hiervan voorbeelden te geven. Deze vraag wordt zeer verschillend beantwoord. Een behoorlijk deel van de respondenten is van mening dat de aanpak van bepaalde problematiek overal hetzelfde kan zijn en verschillende wijken dus geen bijzondere aanpak behoeven. Anderen zijn daarentegen van mening dat elke wijk zijn eigen aanpak nodig heeft, afhankelijk van de subcultuur in een wijk en de problematiek die er speelt. Het is de kracht van de gebiedsgebonden aanpak dat dit ook kan; de wijkagent heeft voldoende vrijheid en moet flexibel zijn. Vaak wordt ook met name bedoeld dat niet elke GPF-er 'past' in dezelfde wijk; je moet maar zin hebben om elke dag kilometers te fietsen door de weilanden of juist elke dag tussen de junks te zitten.

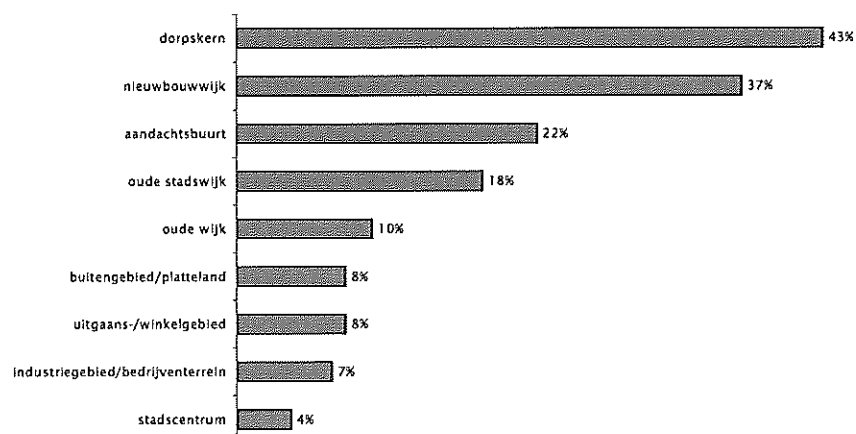
De GPF-ers geven enkele voorbeelden waarom een wijk wel een speciale aanpak nodig heeft:

- Door sociale problematiek moet je meer betrokkenheid tonen en mensen in de wijk anders benaderen. Je werkt dan ook meer samen met hulpverleningsinstellingen.
- Horecaconcentratiegebieden vragen aparte aandacht. Hetzelfde geldt voor industrieterreinen (veel bedrijfsinbraken) en stadscentra (ook veel andere, speciale problematiek, waaronder winkeldiefstallen, horeca, geweldsdelicten, etc). Met horecabedrijven en bedrijven op industrieterreinen of winkelbedrijven wordt meestal ook een zakelijker verhouding opgebouwd.
- Cultuurverschillen zorgen er voor dat bepaalde wijken een andere aanpak nodig hebben dan andere: soms betekent dit dat je de mensen anders moet benaderen of bepaalde zaken nog eens extra moet uitleggen (waarom iets in Nederland nog niet mag). In sommige buurten moeten extra heldere grenzen getrokken worden.
- In een dorp spreek je mensen anders aan dan in een stad, waar de contacten tussen politie en bevolking minder frequent zijn en men elkaar minder goed kent.

In de volgende paragrafen zal blijken dat deze voorbeelden met behulp van nadere analyses op het datamateriaal worden bevestigd. Nu gaan we eerst in op de kenmerken van het werkgebied van de GPF-ers in ons onderzoek.

4.2 Kenmerken van de wijk

De GPF-ers is gevraagd om door middel van een of enkele woorden hun werkgebied te beschrijven. Onderstaande figuur toont het resultaat van deze exercitie.

In ruim tweevijfde van de gevallen geeft de GPF-er aan dat zijn of haar werkgebied een dorpskern omvat. Zoals de percentages al aangeven worden bovengaande omschrijvingen vaak in combinatie genoemd. Zo omvat het werkgebied van 39 procent van de GPF-ers die aangeven in een dorpskern te werken ook een nieuwbouwwijk, 16 procent zegt dat er buitengebieden bijhoren en eveneens 16 procent geeft aan dat zijn of haar werkgebied een aandachtsgebied betreft dan wel deels hieruit bestaat. De nieuwbouwwijk wordt voor een belangrijk deel in combinatie genoemd met een dorpskern (45%), maar ook met een aandachtsbuurt (27%). De aandachtsbuurt op haar beurt wordt vaak in combinatie genoemd met een nieuwbouwwijk (46%), een oude stadswijk (32%), maar ook met een dorpskern (32%).

Het onderscheid dat op deze wijze ontstaat, biedt weinig inzicht in de specifieke kenmerken van een wijk. Om deze kenmerken wel helder te krijgen, zijn de wijken ingedeeld met objectieve CBS-indicatoren die op postcodeniveau beschikbaar zijn. De beste verklaring voor buurtproblemen en de kenmerken van het gebiedsgebonden werken wordt gegeven door het onderscheid tussen stad en platteland, ofwel de mate van verstedelijking. Verstedelijking hangt natuurlijk samen met het aantal inwoners en de oppervlakte, maar ook blijkt dat hoe sterker de verstedelijking is in een gebied:

- hoe groter het aantal allochtonen is
- hoe meer voorzieningen aanwezig zijn
- hoe meer er sprake is van problemen in de wijk
- hoe lager de sociale cohesie is.

Het inkomensniveau vertoont geen relatie met de mate van verstedelijking, maar vormt wel een belangrijke indicator voor de achterstanden in de wijk.

Om meer inzicht te krijgen in de samenhang tussen wijkenmerken en de invulling van het gebiedsgebonden werken, is een typologie van wijken ontwikkeld op basis van enerzijds de omgevingsadressendichtheid (de mate van verstedelijking) en anderzijds het gemiddelde inkomen.

4.3 Typologie van wijken: verstedelijking en gemiddeld inkomen

De mate van verstedelijking van een wijk is bepaald aan de hand van de "omgevingsadressendichtheid". Op basis van deze indicator is een tweedeling gemaakt tussen wijken met een beperkte mate van verstedelijking (*platteland*) en wijken met een sterke mate van verstedelijking (*stad*).

Op basis van het gemiddeld inkomen is eveneens een tweedeling gemaakt: enerzijds de wijken met een hoog gemiddeld inkomen (*welstand*), anderzijds de wijken met een laag gemiddeld inkomen (*achterstand*).

Op deze wijze ontstaat de volgende typologie, waarin elk van de cellen voldoende gevuld is om hierover valide uitspraken te doen. De gegevens voor elk van de typen wijken zijn gebaseerd op de uitspraken van de GPF-ers zelf. We benoemen alleen significante verschillen. De meest opvallende uitkomsten zijn vet weergegeven.

Platteland	Achterstand (laag gemiddeld inkomen)		Stad
	1 n = 50	2 n = 34	
	4 n = 36	3 n = 48	
	Welstand (hoog gemiddeld inkomen)		

4.3.1 Kenmerken van verschillende typen wijken

Voor elk van de vier typen wijken is in kaart gebracht in welke mate bepaalde voorzieningen voorkomen, in welke mate zich bepaalde buurtproblemen voordoen, in welke mate specifieke groepen bewoners de wijk bevolken en in welke mate sprake is van sociale cohesie.

% in redelijke tot sterke mate	1: Platteland/ achterstand	2: Stad/ achterstand	3: Stad/ welstand	4: Platteland/ welstand
Voorzieningen				
* uitgaansgelegenheden	28	50	44	29
* winkels	57	82	78	64
Buurtproblemen				
* vervuiling/verloedering	35	70	63	26
* vandalisme	41	77	65	50
* overlast door groepen jongeren	57	82	85	63
* drugsoverlast	18	62	38	20
* geluidsoverlast	25	53	50	39
* te hard rijden	59	55	40	78
* diefstal uit/van auto's	29	66	75	39
* woninginbraak	27	30	47	46
* geweldsdelicten	21	61	35	19
* bedreiging	20	49	40	11
* straatroof	0	15	29	0
Bevolkingsgroepen				
* gezinnen met kinderen	92	85	87	100
* jongeren / studenten	71	76	94	78
* allochtonen	26	77	44	31
* uitkeringsgerechtigden	38	66	42	37
Sociale cohesie (% hoog)	59	24	17	57

Met deze tabel kan het profiel van de vier typen wijken nader worden uitgewerkt.

Arme plattelandswijken (1) kennen de minste voorzieningen en ook de minste buurtproblemen. Alleen vervuiling/verloedering en bedreiging komen meer voor dan in rijke plattelandswijken (maar minder dan in stadswijken). Meer dan in de stad wordt hier te hard gereden. De sociale cohesie is relatief sterk.

Arme stadswijken (2) hebben een hoog voorzieningenniveau. De buurtproblemen zijn gevarieerd. Vervuiling/verloedering, vandalisme, overlast door groepen jongeren, drugsoverlast, geluidsoverlast, geweldsdelicten en bedreiging doen zich hier sterker voor dan in andere wijken. Allochtonen en uitkeringsgerechtigden zijn in deze wijken geconcentreerd. De sociale cohesie is zwak.

Rijke stadswijken (3) hebben meer voorzieningen dan het platteland, maar minder dan arme stadswijken. De buurtproblemen zijn ook hier gevarieerd, met de nadruk op overlast door groepen jongeren, geluidsoverlast, diefstal uit/van auto's, woninginbraken en straatroof. De sociale cohesie is zeer zwak.

Rijke plattelandswijken (4) hebben weinig voorzieningen. Grote buurtproblemen zijn te hard rijden en woninginbraken. Vandalisme, geluidsoverlast en diefstal uit/van auto's komen hier vaker voor dan in arme plattelandswijken. Hier wonen de meeste gezinnen met kinderen. De sociale cohesie is relatief sterk.

De meeste buurtproblemen doen zich, zoals gezegd, voor in de stad. Alleen te hard rijden vormt juist op het platteland een groter probleem. Woninginbraken concentreren zich in welstandswijken op zowel het platteland als in de stad. Drugsoverlast en geweldsdelicten zijn sterk geconcentreerd in de arme stadswijken, terwijl straatroof zich vooral in rijke stadswijken voordoet.

In schema:

Achterstand	
Platteland	1 <ul style="list-style-type: none"> • Weinig winkels & uitgaansgelegenheden • Weinig buurtproblemen; meer vervuiling/verloedering en bedreiging dan rijke plattelandswijken (4); meer te hard rijden dan stadswijken (2&3) • Minste jongeren/studenten, allochtonen en uitkeringsgerechtigden • Sociale cohesie relatief sterk
	2 <ul style="list-style-type: none"> • Meeste winkels en uitgaansgelegenheden • Concentratie van drugsoverlast en geweldsdelicten; meeste vervuiling/verloedering, vandalisme, overlast door groepen jongeren, geluidsoverlast en bedreiging; relatief veel vandalisme, diefstal uit/van auto's en straatroof • Meeste allochtonen en uitkeringsgerechtigden • Sociale cohesie zwak
Stad	3 <ul style="list-style-type: none"> • Relatief veel winkels & uitgaansgelegenheden • Concentratie van straatroof; meeste overlast door groepen jongeren, geluidsoverlast, diefstal uit/van auto's en woninginbraken; relatief veel vervuiling/verloedering, vandalisme, drugsoverlast, geweldsdelicten en bedreiging • Veel jongeren/studenten • Sociale cohesie zeer zwak
	4 <ul style="list-style-type: none"> • Weinig winkels en uitgaansgelegenheden • Weinig buurtproblemen; meeste te hard rijden en woninginbraken; meer vandalisme, geluidsoverlast en diefstal uit/van auto's dan arme plattelandswijken (1) • Veel gezinnen met kinderen • Sociale cohesie relatief sterk
Welstand	

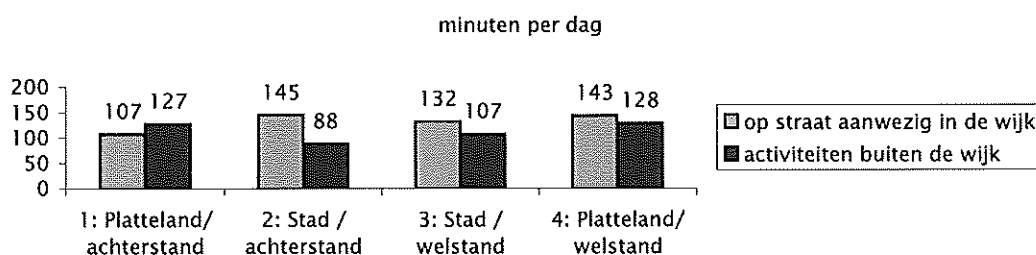
4.3.2 Relatie tussen het type wijk en de tijdsbesteding van de GPF-er

Dagboek: minuten per dag	1: Platteland/ achterstand	2: Stad / achterstand	3: Stad / welstand	4: Platteland/ welstand
Pro-actieve aanwezigheid in de wijk totaal	107	145	132	143
Activiteiten buiten de wijk totaal	127	88	107	128
Surveillance/noodhulp in andere wijken	36	23	49	23

De meeste tijd in en minste tijd buiten de eigen wijk wordt besteed door GPF-ers in arme stadswijken (2). Precies andersom is het voor GPF-ers in arme plattelandswijken (1): zij besteden de minste tijd in hun eigen wijk en de meeste tijd daarbuiten; aan activiteiten buiten de wijk wordt zelfs meer tijd besteed dan aan pro-actieve aanwezigheid binnen de wijk.

De tijdsbesteding van GPF-ers in welstandswijken ligt daar tussen in. GPF-ers in dun bevolkte welstandswijken (4) zijn veel aanwezig in de eigen wijk, maar besteden ook veel tijd daarbuiten. De tijdsbesteding van GPF-ers in rijke stadswijken (3) is gemiddeld, zowel voor de pro-actieve aanwezigheid in de wijk als voor de activiteiten buiten de wijk.

In een grafiek:

Wordt de feitelijke tijdsbesteding gerelateerd aan het vóórkomen van buurtproblemen, dan is begrijpelijk dat juist in de arme stadswijken de meeste tijd op straat wordt besteed en in de arme plattelandswijken de minste tijd. Het valt evenwel op dat in rijke plattelandsgebieden veel tijd op straat wordt besteed, terwijl er zich relatief weinig problemen voordoen. In rijke stadswijken, waar zich relatief veel problemen voordoen, zijn GPF-ers juist minder op straat. Gelet op het vóórkomen van buurtproblemen, zou men mogen verwachten dat GPF-ers uit *beide* typen stadswijken *meer* tijd op straat zouden besteden, terwijl GPF-ers uit rijke plattelandswijken *minder* tijd op straat zouden besteden.

GPF-ers van het platteland worden veel frequenter ingezet voor activiteiten buiten de wijk. Hierbij is evenwel geen relatie met de inzet voor surveillance en noodhulp in andere wijken: vooral de GPF-ers uit rijke stadswijken worden ingezet voor surveillance en noodhulp elders. GPF-ers uit arme stadswijken en uit rijke plattelandswijken worden nauwelijks ingezet voor surveillance en noodhulp elders. Voor surveillance en noodhulp in andere wijken wordt met andere woorden vooral een beroep gedaan op GPF-ers uit een werkgebied met weinig buurtproblemen.

Tegen deze informatie over de feitelijke tijdsbesteding zetten we vervolgens het oordeel van GPF-ers af over hun eigen tijdsbesteding:

Enquête: meningen	1: Platteland/ achterstand	2: Stad / achterstand	3: Stad / welstand	4: Platteland/ welstand
% Teveel activiteiten buiten de wijk	32	15	9	31
% Te weinig tijd in de wijk	68	46	68	57
% Knelpunt: teveel andere politietaken	78	44	46	79

GPF-ers van het platteland geven terecht aan dat zij teveel activiteiten verrichten buiten de wijk en teveel andere politietaken hebben. Ook in de praktijk besteden zij meer tijd buiten de eigen wijk dan hun collega's uit stadswijken. Deze inzet buiten de eigen wijk kan worden verklaard uit het relatief weinig voorkomen van buurtproblemen op het platteland.

Wat opvalt is dat het oordeel over de tijdsbesteding *binnen* de eigen wijk anders ligt. Hier zijn het vooral de GPF-ers uit arme plattelandswijken en rijke stadswijken die menen dat zij te weinig tijd besteden aan pro-actieve aanwezigheid in de wijk, hetgeen overeenstemt met het gegeven dat zij ook feitelijk de minste tijd in hun wijk besteden. Gelet op het vóórkomen van buurtproblemen, hebben GPF-ers uit rijke stadswijken gelijk in hun wens om meer pro-actief in de eigen wijk aanwezig te zijn.

In schema kan het volgende profiel worden gegeven van de tijdsbesteding in verschillende wijken:

Platteland	Achterstand		Stad
	1 MINSTE BUURTPROBLEMEN <ul style="list-style-type: none">• Minste tijd aanwezig in de wijk• Meeste activiteiten buiten de wijk• Relatief veel surveillance/noodhulp elders• Te weinig tijd in wijk, teveel activiteiten buiten de wijk en te veel andere politietaken sterk beschouwd als knelpunt	2 MEESTE BUURTPROBLEMEN <ul style="list-style-type: none">• Meeste tijd aanwezig in de wijk• Minste activiteiten buiten de wijk• Minste surveillance/noodhulp elders• Te weinig tijd in de wijk en teveel aan andere politietaken in minste mate beschouwd als een knelpunt	
	4 RELATIEF WEINIG BUURTPROBLEMEN <ul style="list-style-type: none">• Meeste tijd aanwezig in de wijk• Meeste activiteiten buiten de wijk• Relatief veel surveillance/noodhulp elders• Teveel activiteiten buiten de wijk en teveel andere politietaken sterk beschouwd als knelpunt	3 RELATIEF VEEL BUURTPROBLEMEN <ul style="list-style-type: none">• Relatief weinig tijd aanwezig in de wijk• Relatief weinig activiteiten buiten de wijk• Meeste surveillance/noodhulp elders• Te weinig tijd in de wijk in sterke mate beschouwd als een knelpunt	
	Welstand		

4.3.3 Opvattingen over het eigen functioneren en de ondersteuning door het korps

% (zeer) mee eens	1: Platteland / achterstand	2: Stad / achterstand	3: Stad / welstand	4: Platteland / welstand
Bij problemen weten de mensen in de wijk mij te vinden	82	78	53	72
Ik ben daadwerkelijk in staat om te reageren op problemen in mijn wijk	65	85	80	56
Ik word goed gecoached bij de uitoefening van mijn functie	23	38	34	3
Het korps waarbinnen ik werkzaam ben ondersteunt GGW volledig	37	50	48	31
Ik heb voldoende vrijheid om eigen invulling te geven aan GGW in mijn wijk	71	94	67	66
De organisatie van het korps is goed afgestemd op mijn taken als GPF-er	14	27	20	6
Mijn korps geeft prioriteit aan GGW	59	85	77	55

Eerder werd 'kennen en gekend worden' benoemd als het centrale doel van de GPF-er. Het laatste blijkt in rijke stadswijken (3) niet te lukken. Bewoners in deze wijken weten –volgens de GPF-ers in hun wijk- bij problemen de wijkagent niet te vinden. Dit is dan ook het type wijk met de laagste sociale cohesie. In de drie andere typen wijken is een ruime meerderheid van de GPF-ers van mening dat de bewoners hen bij problemen wel weten te vinden.

GPF-ers achten zich over het algemeen goed in staat om te reageren op problemen in hun wijk. Dit geldt evenwel in sterkere mate voor GPF-ers uit de stad dan voor GPF-ers in met name welstandswijken op het platteland.

GPF-ers uit met name rijke plattelandswijken zijn kritischer over de invulling van het gebiedsgebonden werken door hun korps. Het oordeel van deze GPF-ers over de mate van coaching en over de afstemming van de organisatie op hun GPF-taken is ronduit negatief. Het meest positieve oordeel over de ondersteuning van het gebiedsgebonden werken door het korps wordt uitgesproken door GPF-ers in arme stadswijken, de wijken die als "probleemwijk" kunnen worden aangeduid. Vrijwel al deze GPF-ers menen te beschikken over voldoende vrijheid om een eigen invulling te geven aan het gebiedsgebonden werken.

Opvallend is dat voor vrijwel al deze vragen een vaste rangorde geldt:

- GPF-ers in rijke plattelandswijken (4) weten zich het minst goed ondersteund door het korps en achten zich ook het minst goed in staat om adequaat in te spelen op problemen in de wijk.
- GPF-ers in arme plattelandswijken (1) voelen zich iets beter ondersteund en weten –naar eigen zeggen- dan ook beter te reageren op problemen in de wijk.
- GPF-ers in rijke stadswijken (3) zijn weer iets positiever over de ondersteuning en over hun mogelijkheden om adequaat te reageren op problemen.
- Het meest positief op beide onderdelen zijn GPF-ers uit arme stadswijken (2).

Op de rangorde is één uitzondering: De vrijheid om eigen invulling te kunnen geven aan de eigen functie wordt door een meerderheid van alle GPF-ers voldoende geacht. Bij de GPF-ers in arme stadswijken is dit evenwel 94%, terwijl in de drie andere typen wijken ca. twee derde van de GPF-ers deze mening is toegedaan.

In schema:

Achterstand		Platteland	Stad
1	2		
<ul style="list-style-type: none">• Bij problemen weten de mensen in de wijk de GPF-er zeer goed te vinden.• Redelijk in staat om te reageren op problemen.• Relatief ontevreden over de ondersteuning door het korps.• Korps geeft relatief weinig prioriteit aan GGW.	<ul style="list-style-type: none">• Bij problemen weten de mensen in de wijk de GPF-er goed te vinden.• Beste in staat om te reageren op problemen in de wijk.• Meest tevreden over de ondersteuning door het korps.• Zeer positief over eigen vrijheid.• Korps geeft meeste prioriteit aan GGW.		
4	3		
<ul style="list-style-type: none">• Bij problemen weten de mensen in de wijk de GPF-er redelijk goed te vinden.• Minst goed in staat om te reageren op problemen in de wijk.• Meest ontevreden over de ondersteuning door het korps.• Korps geeft minste prioriteit aan GGW.	<ul style="list-style-type: none">• Bij problemen weten de mensen in de wijk de GPF-er niet te vinden.• Goed in staat om te reageren op wijkproblemen.• Relatief tevreden over ondersteuning door het korps.• Korps geeft relatief veel prioriteit aan GGW.		
Welstand			

4.4 Samenvatting

Hoewel bepaalde aspecten het werken in de wijk moeilijker maken en verscheidene kenmerken een specifieke manier eisen om ermee om te gaan, zijn de GPF-ers in ons onderzoek niet van mening dat verschillende wijken een fundamenteel verschillende aanpak vereisen. Het concept van gebiedsgebonden werken kan in hun ogen in principe overall worden toegepast. Wel stellen verschillende gebieden verschillende eisen aan de GPF-er; niet iedereen is geschikt om in een probleemwijk te werken en niet iedereen gedijt op het platteland.

Om de relatie tussen wijkenmerken en de invulling van het gebiedsgebonden werken te kunnen analyseren, hebben wij een typologie van wijken opgesteld op basis van de mate van verstedelijking enerzijds en het gemiddelde inkomen anderzijds.

Achterstandswijken op het platteland worden gekenmerkt door weinig voorzieningen en weinig buurtproblemen. Er is echter vaker sprake van vervuiling/ verloedering en bedreiging dan in welstandswijken op het platteland. Meer dan in de stad wordt hier te hard gereden. De sociale cohesie is relatief sterk. GPF-ers in deze wijken besteden de minste tijd aan pro-actieve aanwezigheid in de wijk en zelfs meer tijd buiten de wijk. Zij beschouwen dit zelf in sterke mate als een knelpunt. Gelet op het geringe aantal buurtproblemen is begrijpelijk dat deze GPF-ers minder op straat aanwezig zijn dan hun collega's uit andere wijken.

Bij problemen weten de mensen in deze wijken de GPF-er zeer goed te vinden. Zij achten zich ook redelijk in staat om te reageren op problemen, maar achten zich onvoldoende ondersteund door het korps.

In stedelijke achterstandswijken zijn de meeste winkels en uitgaansgelegenheden. Drugsoverlast en geweldsdelicten concentreren zich op deze wijken, waar zich ook de meeste andere buurtproblemen voordoen: vervuiling/ verloedering, vandalisme, overlast door groepen jongeren, geluidsoverlast en bedreiging en relatief veel vandalisme, diefstal uit/van auto's en straatroof. In deze wijken wonen de meeste allochtonen en uitkeringsgerechtigden en is de sociale cohesie zwak. Van alle GPF-ers zijn de GPF-ers uit deze wijken de meeste tijd pro-actief aanwezig in de wijk, hebben zij de minste activiteiten buiten de wijk en worden zij het minste ingezet voor surveillance/noodhulp elders. Zij zien dan ook de minste knelpunten in hun tijdsbesteding. Hun feitelijke inzet komt overeen met de omvang van de problematiek in hun wijk: de problemen zijn hier het ernstigst en zij zijn ook de meeste tijd aanwezig in hun wijk.

Stedelijke welstandswijken worden gekenmerkt door relatief veel winkels en uitgaansgelegenheden. Straatroof is geconcentreerd in dit soort wijken, die ook de meeste overlast door groepen jongeren, geluidsoverlast, diefstal uit/van auto's en woninginbraken kennen. Daarnaast is er relatief veel vervuiling/ verloedering, vandalisme, drugsoverlast, geweldsdelicten en bedreiging. Er wonen veel jongeren/studenten en de sociale cohesie is zeer zwak. De GPF-ers uit deze wijken zijn relatief weinig tijd pro-actief aanwezig in de wijk maar verrichten, met uitzondering van surveillance/noodhulp elders ook weinig activiteiten daarbuiten. Gelet op het hoge aantal buurtproblemen in deze wijken zou men een grotere inzet binnen de wijk verwachten. De GPF-ers zien hun beperkte inzetbaarheid in de wijk dan ook in sterke mate als een knelpunt.

Welstandswijken op het platteland kennen weinig winkels en uitgaansgelegenheden en ook relatief weinig buurtproblemen. Te hard rijden en woninginbraken komen in deze wijken evenwel het meeste voor. Ook is er meer vandalisme, geluidsoverlast en diefstal uit/van auto's dan in arme plattelandswijken. Er zijn veel gezinnen met kinderen en de sociale cohesie is relatief sterk. GPF-ers uit deze wijken zijn relatief de meeste tijd pro-actief aanwezig in hun wijk, maar verrichten ook de meeste activiteiten daarbuiten, waaronder relatief veel surveillance en noodhulp elders. Het teveel aan activiteiten buiten de wijk en het teveel aan andere politietaken beschouwen zij in sterke mate als knelpunt. Deze GPF-ers menen dat mensen in de wijk hen redelijk goed te vinden in geval van problemen, maar achten zich het minst goed in staat om te reageren op problemen in de wijk. Zij zijn ook het meest ontevreden over de ondersteuning door hun korps.

5. Het korps

5.1 Inleiding

De manier waarop het gebiedsgebonden werken is ingebed in het korps is vanzelfsprekend van belang voor de manier waarop het gebiedsgebonden werken in de praktijk vorm krijgt. De vroegere wijkagent werd bij de uitvoering van zijn taken gehinderd door zijn grote isolement, zijn relatief ondergeschikte positie in de rest van de politieorganisatie en zijn gebrek aan macht. Wijkteams hadden evenzeer problemen: minder grote persoonlijke bekendheid, afstemmingsproblemen met de rest van de organisatie en ze waren vaak te weinig vernieuwend in de richting van het publiek. De gebiedsgebonden politiezorg moet hiervoor een oplossing bieden door persoonlijke betrokkenheid van de GPF-ers met een klein gebied, door zodanige inbedding in de organisatie dat van isolement geen sprake is, door het korps ondersteunend te laten zijn aan de gebiedsgebonden zorg en sturing (op basis van kennis van de wijk) door GPF-ers.¹¹

De korpsen en soms zelfs de districten hebben de gebiedsgebonden politiezorg elk op eigen wijze vorm gegeven. Zo kunnen GPF-ers zijn ondergebracht in een bestaande basiseenheid of unit ofwel een apart team vormen. Ook kunnen zij verantwoordelijk zijn voor een eigen klein gebied ofwel in een cluster samen verantwoordelijk zijn voor een hele wijk. Ook de positie van de GPF-er binnen het korps wisselt sterk. Zo kan hij optreden als een buurtregisseur die de basispolitiezorg binnen zijn gebied aanstuurt, als vooruitgeschoven post die voornamelijk dient als antenne voor het korps of als een min of meer traditionele wijkagent. Deze grote variatie en het gebrek aan eenduidige beschrijvingen maakt het onmogelijk om de GPF-structuur van de korpsen in te delen volgens een heldere en eensluidende definitie. In dit hoofdstuk maken we daarom een indeling op basis van eigen uitspraken van de GPF-ers over 1) de aanwezigheid van vastgelegde procedures voor het gebiedsgebonden werken en 2) de mate van persoonlijke ondersteuning vanuit het korps. Met deze uitspraken worden de korpsen ingedeeld op basis van zowel het vastgelegde beleid als het (door de GPF-ers ervaren) gedrag van het korps.

Van sturing met betrekking tot het gebiedsgebonden werken, zowel van de GPF-ers als andere medewerkers in de organisatie, lijkt in de praktijk nauwelijks sprake. Gesteld wordt dat gebiedsgebonden zorg coachend leiderschap nodig heeft, maar in de praktijk lijkt dat vooral te betekenen dat GPF-ers een zeer grote mate van vrijheid hebben in de manier waarop zij hun werk organiseren en uitvoeren. Het leggen van de verantwoordelijkheid bij de GPF-er doet de vraag rijzen wat de verantwoordelijkheid van de chef dan nog is. Faciliteren en coachen (b)lijken nog geen duidelijk herkenbare inhoud te hebben. De vraag is ook of chefs op hun faciliterende en coachende taak worden gestuurd.¹²

¹¹ Zoomer, O., P. Geurts & L. van Heel, Gebiedsgebonden Politiezorg, Dir. Politie, Min BZK, Politia Nova nr. 2, 2000, blz. 68.

¹² Zoomer, O., P. Geurts & L. van Heel, Gebiedsgebonden Politiezorg, Dir. Politie, Min BZK, Politia Nova nr. 2, 2000, blz. 77.

Dit gebrek aan sturing is deels inherent aan de aard van het politiewerk. Steeds vaker wordt erkend dat de uitvoering een eigen dynamiek kent, los van beleid en formele regels. Onderzoek rond de politie heeft het dilemma scherp naar voren gebracht tussen de noodzaak van sturing en de onvermijdelijkheid, soms noodzaak, van keuzevrijheid in de uitvoering. In de wijze van sturing moeten daarnaast antwoorden worden gevonden op andere dilemma's. Deze worden vaak geformuleerd in termen van noodzakelijke evenwichten, zoals tussen top-down- en bottom-up benaderingen, tussen eisen van gezag en die van professionaliteit, tussen centrale aanpak en lokale inbedding, tussen daadkracht en communicatie, tussen sturing als technisch probleem en sturing als leer- en beïnvloedingsproces en tussen sturing van 'buitenaf' en van 'binnenuit'.¹³

Ondanks het feit dat medewerkers in de gebiedsgebonden politiezorg net als hun collega's te maken hebben met kwantitatieve productienormen, zijn zowel (direct) leidinggevend als wijkagenten zelf van mening dat het werk in de wijk een grotere mate van autonomie vereist dan de basispolitiesorg. De wijkagent moet ruimte krijgen om algemene (beleids-)prioriteiten te vertalen naar een plaatselijke situatie. In deze visie nemen in de wijkpolitie een meer programmatische wijze van werken, evenals overleg en samenwerking met andere partijen geleidelijk een belangrijker plaats in.¹⁴

De wijkpolitie gaat ervan uit dat tamelijk laag in de organisatie de verantwoordelijkheid moet worden gelegd om, in samenwerking met andere partijen, beleidsuitgangspunten en -prioriteiten te vertalen naar een lokale veiligheidssituatie. Mede onder invloed hiervan groeit binnen de wijkpolitie het besef dat prioriteiten in het werk moeten worden gesteld en dat verantwoording over resultaten noodzakelijk is. De realisering van deze gedachte gaat niet geheel zonder problemen. Zo voldoen wijkagenten niet altijd aan de hoge eisen die worden gesteld aan hun deskundigheid en vaardigheden. Het gebrek aan sturing is in dit gelicht een extra gemis. Hoogstens ontnemen wijkagenten een klankbord of inhoudelijke stimulans aan informele contacten met collega's of hun directe chef. In menig geval echter functioneert de individuele wijkagent wat betreft inhoudelijke ondersteuning op een eilandje.¹⁵

Deze geïsoleerde positie komt ook tot uitdrukking in de gebrekkige verbinding tussen front- en backoffice. GPF-ers blijken maar in heel beperkte mate invloed te hebben op het korpsbeleid. Hun invloed beperkt zich hoofdzakelijk tot het beleid en de activiteiten op lokaal niveau. Omgekeerd is de invloed van het korpsbeleid op het werk van de GPF-er ook beperkt. Het biedt strategische thema's waar de districtsplannen, en daarvan weer de lokale activiteitenplannen, worden afgeleid.

¹³ Terpstra, J.B., Sturing van politiewerk: doorwerking en stijlen, in: Tijdschrift voor Veiligheid en Veiligheidszorg, jaargang 1, nr. 3, december 2002.

¹⁴ Terpstra, J.B., Sturing van politiewerk: doorwerking en stijlen, in: Tijdschrift voor Veiligheid en Veiligheidszorg, jaargang 1, nr. 3, december 2002.

¹⁵ Terpstra, J.B., Sturing van politiewerk: doorwerking en stijlen, in: Tijdschrift voor Veiligheid en Veiligheidszorg, jaargang 1, nr. 3, december 2002.

In deze afgeleide vorm werken GPF-ers mee aan de regionale thema's. Omdat op lokaal niveau allerlei andere (externe) partijen ook hun thema's hebben, kan dit tot spanning leiden tussen de korpsprioriteiten en de behoeften van de wijk.¹⁶

5.2 Persoonlijke toerusting

Onder de persoonlijke toerusting van de GPF-er verstaan we coaching, genoten opleiding en cursussen, de eigen kennis en vaardigheden en de mate van ondersteuning door collega's, teamchef en korpsleiding.

Iets meer dan de helft (53%) van de GPF-ers is van mening dat ze voldoende persoonlijke ondersteuning krijgen bij de uitvoering van hun taken. Bijna iedereen (88%) wisselt regelmatig ervaringen en ideeën uit met collega-GPF-ers en tweederde (69%) krijgt (ook) ondersteuning van deze collega's. Ongeveer drie op de vijf (61%) GPF-ers wordt gecoached door de teamchef en iets minder dan de helft (46%) krijgt opleiding en training. Verder heeft 18 procent een interne mentor of coach.

	(zeer) mee oneens	niet oneens/ niet eens	(zeer) mee eens
• Ik word goed gecoached bij de uitoefening van mijn functie.	37%	37%	26%
• Ik voel me goed opgeleid om het werk als gebiedsgebonden politiefunctionaris te kunnen doen.	16%	27%	57%
• Ik ben daadwerkelijk in staat om te reageren op problemen in mijn wijk.	9%	21%	69%

De meningen over de vraag of men goed gecoacht wordt lopen uiteen: een kwart (25%) van de GPF-ers vindt dat hij of zij goed gecoached wordt tegenover ruim eenderde (37%) dat vindt dat hij niet goed gecoached wordt.

Uit de gevoerde gesprekken komt eenzelfde beeld naar voren: ook hier zijn de meningen verdeeld over de wijze waarop gecoacht wordt. In een enkel geval ontbreekt coaching door een leidinggevende geheel. Dit wordt overigens niet altijd als probleem ervaren, coaching loopt al snel over in bemoeizucht en de GPF-ers zijn zeer op hun zelfstandigheid gesteld. Maandelijks gesprekken met de wijkteamchef of operationeel chef en gesprekken met een of meerdere collega-GPF-ers zijn de meest genoemde vormen van coaching. Tijdens deze gesprekken worden met name problemen besproken waar de GPF-ers geen oplossing voor weten, de persoonlijke ontwikkeling komt minder aan bod. Een enkel gebiedsteam houdt interviews, dat wil zeggen periodiek terugkerende, uitgebreide collectieve besprekingen van voorkomende situaties met het doel daar van te leren.

Ontevredenheid over de coaching wordt als volgt gemotiveerd:

- Er bestaan verschillen in opvatting tussen GPF-er en teamchef over wat gebiedsgebonden werken inhoudt, met name over de verhouding tussen preventie en repressie.
- De direct leidinggevenden tonen zich soms minder betrokken dan de GPF-er lief is. Zij delen niet in problemen en hebben onvoldoende zicht op wat een GPF-er doet. Enkelen willen graag dat de direct leidinggevende duidelijker doelen stelt, waar zij naartoe moeten werken. Verwachtingen over de opbrengsten van het werk kunnen beter gecommuniceerd worden.
- Het respect en de waardering door leidinggevenden voor het verrichte werk ontbreekt.

¹⁶ Zoomer, O., P. Geurts & L. van Heel, Gebiedsgebonden Politiezorg, Dir. Politie, Min BZK, Politia Nova nr. 2, 2000, blz. 71 e.v.

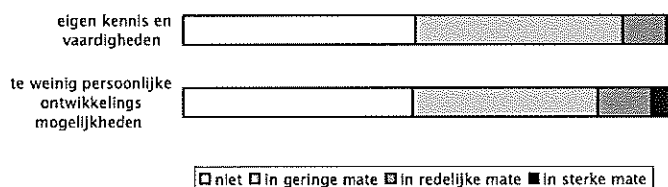
Meer dan de helft (57%) van de GPF-ers voelt zich goed opgeleid om het werk als gebiedsgebonden politiefunctionaris te kunnen doen. Ongeveer twee op de vijf voelt zich dus niet goed opgeleid om het werk te kunnen doen. Ruim tweederde (69%) is van mening dat men in staat is te reageren op problemen in de wijk.

Tijdens de verdiepende gesprekken geeft eveneens een meerderheid van de GPF-ers te kennen zich goed uitgerust te voelen om het werk naar behoren te kunnen doen. In het algemeen geldt dat het cursusaanbod aan de agenten voldoende is. Wanneer ze een bepaalde cursus willen volgen kan dat meestal wel, maar het initiatief ligt altijd bij henzelf. Niet alle agenten hebben cursussen gevolgd die specifiek gericht zijn op gebiedsgebonden werken. De behoefte om een dergelijke cursus te volgen varieert; een aantal GPF-ers heeft vanwege het grote aantal dienstjaren en de inmiddels opgedane ervaring in het politievak geen behoefte meer aan een dergelijke cursus. De specifieke cursussen die gevolgd zijn met betrekking tot gebiedsgebonden werken zijn de cursus gebiedsgebonden werken van het LSOP, probleemgericht werken en een cursus coaching (de brigadier als coach). Enkele GPF-ers hebben een cursus gevolgd voor het schrijven van een Persoonlijk Ontwikkelingsplan (POP), een cursus buurtbemiddeling, een cursus voor jeugdagente, een opleiding SPH of een (leergang van) een LLO-opleiding gevolgd. Een aantal van de jongere en "relatief nieuwe" gebiedsagenten heeft tijdens de opleiding nog een module gebiedsgebonden werken gehad.

In het algemeen is het niet nodig het cursusaanbod te veranderen. Slechts een enkeling geeft aan nog behoefte te hebben aan meer praktische opleidingen voor GPF-ers, bijvoorbeeld mediation of beleidskunde.

Knelpunten

Vervolgens is gevraagd in hoeverre de GPF-ers de eigen kennis en vaardigheden en de persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden als knelpunt ervaren.

Dit is echter nauwelijks het geval. Respectievelijk 10 en 15 procent van de GPF-ers is van mening dat deze zaken in redelijke tot sterke mate knelpunten vormen.

Tijdens de verdiepende gesprekken komen in dit opzicht vrijwel geen knelpunten naar voren. Weliswaar zijn er GPF-ers ontevreden over de wijze waarop gecoacht wordt, maar gebrek aan coaching wordt zelden tot nooit als een belemmering bij de uitvoering van het werk ervaren.

5.3 Ondersteuning

	(zeer) mee oneens	niet oneens/ niet eens	(zeer) mee eens
Het korps waarbinnen ik werkzaam ben ondersteunt gebiedsgebonden werken volledig.	27%	28%	45%

Meer dan tweederde (70%) van de GPF-ers geeft aan dat binnen hun korps prioriteit wordt gegeven aan gebiedsgebonden werken. Iets minder dan de helft (45%) is het eens met de stelling dat hun korps gebiedsgebonden werken volledig ondersteunt.

In de gevoerde gesprekken blijkt dat met name bij het vervullen van bepaalde randvoorwaarden ondersteuning wordt gemist. In sommige wijkteams hebben de GPF-ers geen bureau of eigen plek in de wijk waar ze spreekuur kunnen houden of waar ze te bereiken zijn voor de bewoners. Daarnaast ontbreekt het soms aan (goed) materieel, waaronder computers en voertuigen. Ook capaciteitsgebrek in het wijkteam is een veel gehoorde klacht.

Ook hier is gevraagd in hoeverre de ondersteuning knelpunten oplevert. Ruim eenderde (35%) van de GPF-ers is in redelijke tot sterke mate van mening dat een gebrek aan ondersteuning vanuit het korps een knelpunt vormt.

Over het algemeen zijn de GPF-ers zeer tevreden over (de ondersteuning door) hun teamchefs. Een krappe minderheid meent echter dat de collega's in het wijkteam hem beter moeten ondersteunen bij zijn werk in de wijk. Hetzelfde geldt voor de aansluiting met de noodhulp. Onvoldoende begrip en waardering voor het wijkwerk zijn hier soms debet aan. Maar het gaat hier vooral om de inzet van capaciteit en het kunnen uitbesteden van bepaalde zaken aan agenten. De noodhulp zou veel meer kunnen signaleren in de wijken en als ogen voor de GPF-er kunnen fungeren. In aansluiting op het bovenstaande zijn enkele GPF-ers van mening dat de ondersteuning door de directe chef met betrekking tot het plannen van diensten moet verbeteren. Wanneer de 24-uurszorg capaciteit tekort komt wordt deze aan de wijkzorg onttrokken. "Zo kleed je de wijk uit."

Ondersteuning van buiten het eigen team is vaak een kwestie van "elkaar opzoeken en overtuigen". Hier blijken persoonlijke netwerken een belangrijke rol te spelen. De meeste contacten met specialistische afdelingen vinden meer incidenteel dan structureel plaats. Onvoldoende steun door specialistische diensten wijten de GPF-ers aan verschillende zaken. In de eerste plaats is de bereidheid om te helpen meestal wel aanwezig, maar is er gebrek aan capaciteit of hebben andere zaken prioriteit (recherche). Gevolg hiervan is dat de GPF-er bij een acuut probleem te lang op ondersteuning moet wachten. In de tweede plaats staat de (fysieke) afstand tussen het team en het districtsniveau, waarop de meeste specialistische diensten werken, een adequate samenwerking in de weg. Tot slot zijn soms door reorganisaties bestaande contacten verzand en moeten nieuwe opgebouwd worden.

Slechts een beperkt aantal GPF-ers zegt zich gesteund te voelen door de korpsleiding. Ze ervaren deze steun voornamelijk doordat de korpsleiding het belang van gebiedsgebonden werken onderstreept. Een enkeling merkt op dat de korpsleiding voor een goede invulling van randvoorwaarden zorgt (ondersteuning in materieel en capaciteit worden hier genoemd). De overgrote meerderheid ervaart de korpsleiding echter als een entiteit die ver van hen af staat. In termen van randvoorwaarden zou de korpsleiding vooral de capaciteit van het wijkteam moeten verhogen, zodat meer tijd aan het gebiedsgebonden werken besteed kan worden.

5.4 Informatie-uitwisseling en organisatorische inbedding

Het imago van de GPF-er binnen de politieorganisatie

Een minderheid van de GPF-ers weet niet hoe de korps- en districtsleiding over de gebiedsgebonden politiemedewerker denken. Een aantal van hen geeft aan dat de leiding geografisch en mentaal te ver van de uitvoering af staat. Het merendeel van de GPF-ers geeft echter te kennen dat de korps- en districtsleiding duidelijke signalen geven dat ze gebiedsgebonden werken belangrijk vinden. In sommige gevallen blijft het echter bij signalen en wordt vervolgens te weinig invulling gegeven aan de gebiedsgebonden aanpak. Het blijft soms steken bij het formuleren van een (politiek ingegeven) visie.

Vrijwel alle GPF-ers zijn van mening dat de directe chefs het gebiedsgebonden werken omarmen. Chefs willen en kunnen niet meer zonder hen, zo stellen de GPF-ers (en de teamchefs die wij spraken beaamen dit). Er is nu meer inzicht in wat er in de wijken speelt. GPF-ers vervullen een belangrijke rol in de hele organisatie, ze zijn een vooruitgeschoven post in het veld, een soort visitekaartje van en belangrijke informatiebron voor het korps.

De wijze waarop collega's naar de GPF-ers kijken varieert nog sterk. Het merendeel van de GPF-ers is van mening dat er de laatste jaren veel veranderd is en dat ze zeker gewaardeerd worden. Een kleine minderheid voelt nog te weinig waardering en respect. Wanneer deze GPF-er ook nog een aansturende taak heeft richting collega's (dat geldt zeker niet voor allemaal) levert dit een probleem en wordt dit niet zonder meer door de collega's in de basispolitiezorg geaccepteerd.

Collega's hebben soms geen idee wat hij nou eigenlijk doet en waarom dat belangrijk is. Het is daardoor moeilijk assistentie te krijgen wanneer dat nodig is. Of collega's leggen werk bij de GPF-er neer dat ze net zo goed zelf hadden kunnen doen. Verder blijkt dat zich soms toch nog cultuurverschillen voordoen: een minderheid van de GPF-ers zegt dat hun functie toch nog vaak als "soft" wordt gezien, in tegenstelling tot de noodhulp. Dit zijn echter uitzonderingen, het imago van de GPF-er is niet gelijk aan dat van de "GPF-er oude stijl".

Informatie-uitwisseling

Iets meer dan de helft (53%) van de GPF-ers is van mening dat het korps ze voldoende informeert over problemen en ontwikkelingen in hun wijk. De GPF-ers zorgen er op hun beurt bijna zonder uitzondering (98%) voor dat de eigen informatie over de wijk terechtkomt bij de juiste persoon.

Drie op de vijf (60%) antwoordt bevestigend wanneer men wordt gevraagd of het korps hun informatie over de wijk voldoende benut. Wanneer dezelfde vraag in de vorm van een stelling wordt voorgelegd, blijkt slechts twee op de vijf (39%) het hiermee volmondig eens te zijn. Een vergelijkbaar deel (43%) van de GPF-ers neemt de middenpositie in.

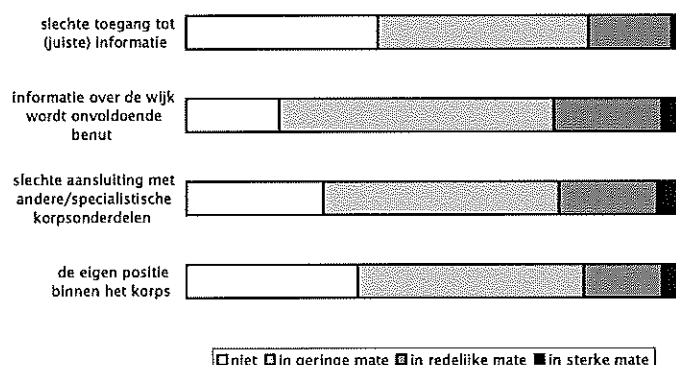
	(zeer) mee oneens	Niet oneens/ niet eens	(zeer) mee eens
• Mijn kennis over de wijk wordt door het korps goed benut.	18%	43%	39%
• Het is voor mij duidelijk welke problemen ik zelf moet oplossen of aanpakken en welke problemen ik moet doorverwijzen naar collega's.	9%	16%	76%
• Problemen in de buurt die niet tot mijn taken behoren verwijs ik altijd door naar collega's.	48%	29%	23%
• Over buurtproblemen overleg ik altijd met collega's.	31%	33%	36%
• De organisatie binnen het korps is goed afgestemd op mijn taken als gebiedsgebonden politiefunctionaris.	34%	48%	19%

Het is voor driekwart (76%) van de GPF-ers duidelijk welke problemen zelf opgelost moeten worden en welke problemen beter kunnen worden doorverwezen. In de praktijk verwijst maar liefst ongeveer de helft (48%) problemen in de buurt die niet tot de eigen taken behoren niet altijd door naar collega's. Ongeveer eenderde (36%) overlegt altijd met collega's over problemen in de buurt en ongeveer een zelfde percentage (31%) doet dat niet.

Ongeveer de helft (48%) van de GPF-ers neemt geen standpunt in als het gaat om de vraag of de organisatie binnen het korps goed is afgestemd op het werk als GPF-er. De andere helft doet dat wel: eenderde (34%) vindt van niet en een op de vijf (19%) vindt van wel. Wanneer specifiek wordt gevraagd of ze voldoende worden ondersteund door andere (specialistische) korpsonderdelen, antwoordt tweederde (66%) bevestigend.

Knelpunten

Ook hier is gevraagd in hoeverre de verschillende aspecten een knelpunt vormen.

De benutting van de informatie uit de wijk (26%) en de aansluiting met andere korpsonderdelen (25%) wordt door ongeveer een kwart van de GPF-ers in redelijke tot sterke mate als knelpunt gezien.

Ongeveer een op de vijf GPF-ers vindt de eigen positie binnen het korps (20%) en de slechte toegang tot de juiste informatie (18%) in redelijke tot sterke mate een probleem.

Een kleine meerderheid van de geïnterviewde GPF-ers is van mening dat hij vanuit het korps voldoende informatie over de eigen wijk ontvangt. Het merendeel van hen geeft wel aan daar noodzakelijkerwijs zelf ook actief achteraan te gaan. De informatie-uitwisseling is ook sterk afhankelijk van persoonlijke contacten, vooral daar waar het gaat om informatie-uitwisseling met personen of diensten buiten het eigen team. De informatie die GPF-ers van bronnen binnen en buiten het eigen team ontvangen, is bruikbaar naarmate ze de eigen informatiebehoefte scherper gedefinieerd hebben, zo leert de ervaring.

De belangrijkste Informatiebronnen van GPF-ers vormen hun collega's uit het wijkteam en de infodesk (regionale inlichtingendienst). Ook destilleren GPF-ers informatie over de wijk uit dagrapporten, mutaties in systemen en een enkele keer via managementrapportages (MARAPS). Een paar GPF-ers heeft sinds kort zelf ook rechtstreeks toegang tot specifieke informatie over de wijk door aanpassingen in het bedrijfsprocessensysteem. Het systeem kan in een beperkt aantal regio's nu ook op wijkniveau bevestigd worden. Een beperkt aantal GPF-ers stelt dat de doorvoer van relevante informatie door leidinggevenden voor verbetering vatbaar is; zij houden soms (onopzettelijk) te lang relevante informatie achter.

De geïnterviewden die menen dat de rest van het korps hen zelden informeert over hun wijk, merken daarbij op dat ze zelf het meest op de hoogte zijn en hun kennis juist overdragen op de rest van het korps. Een enkeling voegt hier aan toe dat hij de geleverde informatie via een omweg weer terug krijgt. Een aantal uit deze groep zou echter graag gerichte informatie ontvangen van specialistische onderdelen wanneer deze om de een of andere reden moeten ingrijpen in de wijk. Hiermee doelen zij op de recherche en de vreemdelingendienst. Ook zou een aantal GPF-ers graag zien dat de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) meer informatie over de wijk aan hen doorgeeft. Zo kreeg een van de GPF-ers vroeger altijd een "verhuiskaart" met antecedenten wanneer zich in zijn wijk nieuwe bewoners met een criminele achtergrond vestigden, terwijl dat nu niet meer het geval is.

Informatie-uitwisseling tussen de verschillende teams is er nauwelijks. Elk team is een "eiland" of een "eigen toko", zo verbeelden de GPF-ers de situatie. Meer samenwerking is zeker wenselijk om verplaatsing van problemen te voorkomen.

Een aantal GPF-ers is zeer ontevreden over de informatie-uitwisseling; het hoeft niet continu plaats te vinden, maar wel wanneer daar aanleiding toe is. Anderen verwachten dat de informatievoorziening binnen het korps op korte termijn sterk zal verbeteren door de pilot Informatiegestuurde Opsporing (IGO) die recent gestart is. Hierbij verzamelt een centraal punt alle informatie uit de wijken.

We hebben de GPF-ers ook gevraagd naar hun eigen rol als informatieleverancier. Hierbij blijkt nogal eens sprake te zijn van eenrichtingsverkeer. De meeste GPF-ers zetten wijk-informatie in BPS, waar iedereen het kan lezen. Andere communicatiemiddelen die de GPF-ers gebruiken bij de overdracht van informatie naar andere collega's binnen het korps zijn e-mail en intranet. Ook wordt mondeling informatie overgedragen. De meeste GPF-ers zijn van mening dat hun kennis over de wijk van belang is voor anderen in het korps. Het merendeel van de GPF-ers zegt deze informatie ook goed kwijt te kunnen. Een aantal GPF-ers zeggen alleen informatie door te spelen wanneer dat naar hun mening noodzakelijk is.

Of er vervolgens iets met de informatie gedaan wordt, is bij een beperkt aantal GPF-ers onbekend. Een aantal vindt het ook niet nodig te weten waar de BPS mutaties toe leiden. Andere GPF-ers zeggen daarentegen dat ze zelf zorgen dat ze op de hoogte blijven of en wat er vervolgens met de door hen geleverde informatie gebeurt. In twee korpsen wordt gewerkt met een systeem van portefeuillehouders of taakaccenthouders bij wie GPF-ers zaken kunnen uitzetten. Deze portefeuillehouders koppelen ook vaak terug wat er met de informatie gedaan is. Voorbeelden van ingrepen na tips van de GPF-er omvatten het oprollen van een drugsnetwerk, het aanpakken van milieuvervuiling, het sluiten van een dubieuze massagesalon en het voorkomen van illegale races.

Soms echter negeren collega's door gebrek aan tijd en capaciteit, of zelfs uit pure onnozelheid, waardevolle informatie van de GPF-er. De ervaring van een aantal GPF-ers is echter dat wanneer zij zelf gericht en duidelijk boodschappen overbrengen, deze vaker gevolgen hebben. Wanneer zij zaken direct doorspelen via mail of telefoon volgt meestal ook een persoonlijke terugkoppeling.

Een aantal GPF-ers zegt zelf actie te ondernemen wanneer ze het idee hebben dat onvoldoende wordt gedaan met door hen geconstateerde feiten. Ze brengen dit bijvoorbeeld ter sprake op het teamoverleg of operationeel overleg, om zo de problematiek onder de aandacht van collega's te krijgen. Ook komt het in een enkel geval voor dat zij het openbaar bestuur inschakelen wanneer de GPF-ers binnen het eigen korps geen gehoor krijgen.

Organisatorische inbedding

Grofweg hebben op basis van de gevoerde gesprekken we drie organisatievormen van gebiedsgebonden werken onderscheiden. In de eerste plaats is er de vorm waarbij aan elk team een aantal GPF-ers gekoppeld is. Daarnaast is er de vorm waar de GPF-er veel meer als een vooruitgeschoven post functioneert en indien nodig een beroep kan doen op de basispolitiezorg. Tot slot is er het model zoals we dat zagen in de Bollenstreek, waar een of twee wijk-agenten verantwoordelijk zijn voor een groter gebied en gericht sturing geven aan zogenaamde gebiedsagenten die daarbinnen elk in een eigen wijk basispolitiezorg verlenen. Over het algemeen kunnen we constateren dat in het eerste en het laatste model de inbedding beter is dan in het tweede, waar de GPF-er geïsoleerder opereert en meer moeite moet doen collega's voor werkzaamheden in de wijkwerk te motiveren.

Een minderheid van de GPF-ers vindt dat het gebiedsgebonden werken goed is georganiseerd. Een enkeling motiveert dit met de opmerking dat gebiedsgebonden werken ook niet te extreem moet worden doorgevoerd; wijkzorg moet beter geïntegreerd zijn in de basispolitiezorg, zodat wijkzorg slechts een aanvullende en geen aparte taak is. Dit is echter een uitzonderlijk standpunt onder de GPF-ers, in het algemeen willen ze juist een verdere doorvoering van de gebiedsgebonden aanpak en vrijgehouden worden van andere taken, om zo veel mogelijk tijd aan de wijk te kunnen besteden.

De GPF-ers stellen de volgende veranderingen voor in de wijze waarop gebiedsgebonden werken in het korps is georganiseerd.

- *Kleinschaliger inrichting van gebiedsgebonden werken.* Dit is vooral in de omvangrijke landelijke gebieden een veel gehoorde wens. GPF-ers bedienen hier vaak meerdere dorpen. Zij werken liever met kleine teams gevestigd in de wijk. Ook bij de uitvoerende dienst moeten agenten een vast gebied bestrijken, zodat zij mede verantwoordelijkheid dragen voor wat er in het gebied gebeurt en problemen signaleert.

- *Wijksecretariaten en wijkkantoren.* Sommige GPF-ers zijn voorstander van een grotere scheiding tussen front- en backoffice. Zij menen dat GPF-ers die opereren vanuit een hoofdbureau te ver af staan van hun wijk.
- *Duidelijker functieomschrijving.* Sommige GPF-ers hebben behoefte aan duidelijker afspraken over de taak en rol van de GPF-er. De GPF-ers moeten daar ook beter op worden aangestuurd.
- *Uniformiteit binnen district.* Er is in de ogen van sommige GPF-ers nog te veel diversiteit binnen de districten in de wijze waarop gebiedsgebonden werken is ingericht.
- *Meer bevoegdheden voor de GPF-er.* GPF-ers willen meer zeggenschap over de medewerkers BPZ. Deze medewerkers laten zich bij de uitvoering weinig sturen door de GPF-er.
- *Visie blijft in uitvoering steken.* De visie van sommige korpsen komt onvoldoende terug in de uitvoering van het werk. Dit heeft veelal met capaciteit te maken. De inrichting van de noodhulp zou beter moeten worden afgestemd op gebiedsgebonden werken. Nu wordt nog teveel capaciteit onttrokken aan de wijkzorg wanneer de noodhulpdiensten niet opgevuld kunnen worden. Ook werkt de politie soms nog teveel incidentgericht, leeft werkplannen onvoldoende na onder invloed van "de waan van de dag".
- *Medewerkers basispolitiezorg de wijk in.* GPF-ers zien een taak voor de teamleiding in het enthousiasmeren en bijbrengen van verantwoordelijkheid voor de wijk.
- *Herverdeling van sterkte binnen de regio.* De teams op het "platteland" moeten meer capaciteit afstaan aan de grotere kernen om de sterkteverdeling in balans te krijgen.

5.5 Sturing

Volgens meer dan de helft (57%) van de GPF-ers zijn de procedures voor de werkzaamheden als GPF-er niet binnen het korps vastgelegd. Eenderde (34%) is het dan ook maar eens met de stelling dat de taken als GPF-er vanuit het korps duidelijk zijn geformuleerd.

Uit de gevoerde gesprekken komt een zelfde beeld naar voren. In het algemeen denken de GPF-ers de grenzen van hun verantwoordelijkheden en bevoegdheden wel te weten. Een enkeling geeft hierbij ter verduidelijking aan dat de Politiewet, het Wetboek van Strafvordering en teambeleidsplannen het kader vormen waarbinnen gewerkt wordt. Vaste procedures over de werkzaamheden van een GPF-er staan meestal niet op papier. Hetzelfde geldt voor een heldere functieomschrijving of taakafbakening. In het algemeen geldt dat de GPF-ers eenvoudige zaken zelf oplossen. Bij twijfel over een bepaalde aanpak, of als men denkt bepaalde grenzen te gaan overschrijden wordt altijd overleg gepleegd met de teamchef of andere GPF-ers. Bepaalde afspraken over de grenzen van de verantwoordelijkheden en beslissingsbevoegdheid worden meestal mondeling gemaakt met de teamchef. Voor de meeste gesprekspartners geldt dat ze niet zelfstandig kunnen beslissen over financiële kwesties en toezeggingen in capaciteit voor langere termijn. Hierbij is altijd goedkeuring van de teamchef vereist. Slechts een enkele GPF-er zegt van de teamchef de vrijheid te krijgen om beleidsbeslissingen te nemen.

	(zeer) mee oneens	niet oneens/ niet eens	(zeer) mee eens
• Mijn taken als gebiedsgebonden politiefunctionaris zijn vanuit het korps duidelijk geformuleerd.	29%	36%	34%
• Ik heb voldoende vrijheid om eigen invulling te kunnen geven aan gebiedsgebonden werken in mijn wijk.	14%	11%	75%
• In mijn werk als gebiedsgebonden politiefunctionaris richt ik me met name op het uitvoeren van korpsprioriteiten.	42%	41%	17%

Iets minder dan tweederde (62%) van de GPF-ers legt verantwoording af aan de (wijk)teamchef, ruim eenderde (38%) aan een andere leidinggevende binnen het korps. Het afleggen van verantwoording vindt doorgaans plaats tijdens (maandelijkse) gesprekken met de teamchef, door het bijhouden van mutaties in het bedrijfsprocessensysteem over de verrichte werkzaamheden en tijdens functionerings- of beoordelingsgesprekken. Hierbij geeft het merendeel van de GPF-ers echter aan dat ze niet echt op het behalen van resultaten worden afgerekend. Het komt wel voor dat men wordt aangesproken op het niet behalen van een bepaald quotum wat bekeuringen of aanhoudingsdossiers betreft, maar een echt sanctiemechanisme (als bijvoorbeeld het intrekken van een salarisverhoging) ontbreekt veelal.

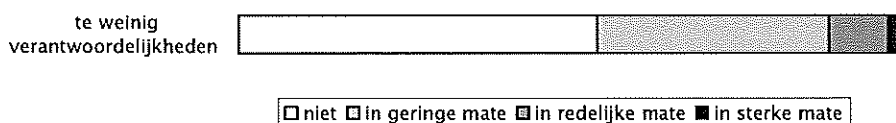
Driekwart (75%) van de GPF-ers is van mening dat ze voldoende vrijheid hebben om hun eigen invulling te kunnen geven aan het gebiedsgebonden werken. Minder dan een vijfde (17%) geeft aan dat ze zich voornamelijk richten op het uitvoeren van korpsprioriteiten.

Het overgrote deel van de GPF-ers zegt dat hij de vrijheid die hij heeft bij het uitoefenen van zijn functie niet zou willen kwijtraken. Aansturing, zo vreest een deel, slaat al snel om in bemoeizucht. In de aansturing hoeft wat hen betreft dan ook niet veel te veranderen. Toch zijn er ook GPF-ers die wel degelijk een helderder taakomschrijving en aansturing wensen, zo lang ze maar afgerekend worden op hun werkzaamheden in de wijk en niet mee moeten met de prestatiecontracten. Zaken waarop de GPF-ers wel beoordeeld willen worden zijn:

- Naleving van in persoonlijk werkplan gemaakte afspraken
- Het aantal opgestarte projecten en de voortgang daarvan
- Het fungeren als bindende factor fungeert in de wijk, d.w.z. samenwerking stimuleren
- Het signaleren en aanpakken van trends
- Klanttevredenheid/ klachten of opmerkingen van burgers en partners.

Knelpunten

Er zijn relatief maar weinig (11%) GPF-ers in redelijke tot sterke mate van mening dat ze te weinig verantwoordelijkheden krijgen om hun gebiedsgebonden werk goed uit te kunnen voeren.

5.6 Criminaliteitsbeelden en wijkveiligheidsplannen

Over het algemeen hebben GPF-ers weinig beleidsmatige taken, die zijn voorbehouden aan de teamchefs. Sommigen komen er echter wel mee in aanraking wanneer het gaat om het opstellen van wijkveiligheidsplannen en criminaliteitsbeelden.

Een groot deel van de ondervraagde GPF-ers zegt dat voor zijn wijk helemaal geen criminaliteitsbeeld wordt opgesteld. Een kleiner aantal GPF-ers zegt zelf een soort criminaliteitsbeleid op te stellen, variërend van het (laten) uitdraaien van een cijferoverzicht tot het maken van een eigen analyse om trends en ontwikkelingen in criminaliteit in de wijk te ontdekken.

Slechts voor een aantal wijken wordt een criminaliteitsbeeld opgesteld. Dit gebeurt meestal door een analist. Ook geeft een beperkt aantal GPF-ers aan dat wel een criminaliteitsbeeld wordt opgesteld, maar dan op districtsniveau in plaats van wijkniveau.

Voor iets meer dan de helft van de wijken van de GPF-ers wordt een wijkveiligheidsplan, wijkscan of veiligheidsscan opgesteld. In een aantal gevallen wordt het veiligheidsplan opgesteld voor een groter gebied dan de wijk. Er is een aantal redenen genoemd waarom geen wijkveiligheidsplannen worden opgesteld. Een enkele GPF-er meldt dat het nog te vroeg is om een wijkveiligheidsplan op te stellen, omdat gebiedsgebonden werken nog in de kinderschoenen staat. Daarnaast wordt in een aantal wijken een begin gemaakt met het opstellen van wijkveiligheidsplannen. Tenslotte is een aantal GPF-ers van mening dat de inspanning voor het maken van een veiligheidsanalyse niet in verhouding tot de problemen die er in de wijk spelen. Het betreft hier met name wat meer landelijke gebieden, waar zich volgens de GPF-ers relatief eenvoudige en kleine criminaliteits- en veiligheidsproblemen voordoen. Een van de GPF-ers noemt een wijkveiligheidsplan dan ook een "grootstedelijk begrip".

Zowel de politie als de gemeente kunnen het initiatief nemen voor het opstellen van dergelijke plannen. Vaak is het maken van dergelijke plannen eerder de taak van de teamchef. Maar ook GPF-ers zijn hier op verschillende manieren bij betrokken: door het criminaliteitsbeleid in de wijk te schetsen, door achtergrondinformatie en cijfers aan te leveren en problemen in de wijk te prioriteren. Een aantal enkele GPF-ers is van mening dat ze intensiever bij het opstellen van een wijkveiligheidsplan betrokken moeten worden, aangezien ze over relevante informatie beschikken.

Ook de rol van externe partners bij het opstellen van een plan varieert. Wanneer de politie een intern veiligheidsplan opstelt, worden partners minder betrokken dan wanneer de gemeente het initiatief neemt. Een aantal wijkteams stellen de plannen in samenwerking met de wijkbewoners op. Een aantal GPF-ers heeft er geen zicht op of externe partners bij het opstellen van de plannen betrokken worden.

5.7 Invloed van het korps op het gebiedsgebonden werken

Deze grote variatie in de vormgeving van de gebiedsgebonden politiefunctie en het gebrek aan eenduidige beschrijvingen maakt het onmogelijk om de GPF-structuur van de korpsen in te delen volgens een heldere en eensluidende definitie. In dit hoofdstuk maken we daarom een indeling op basis van eigen uitspraken van de GPF-ers over 1) de aanwezigheid van vastgelegde procedures voor het gebiedsgebonden werken en 2) de mate van persoonlijke ondersteuning vanuit het korps. De behoefte aan persoonlijke ondersteuning omvat, gelet op de interviews, vier elementen:

- a) wijkteam/basispolitiezorg moet meer capaciteit vrijmaken voor het uitvoeren van gemaakte afspraken;
 - b) betere terugkoppeling van informatie met betrekking tot de wijk;
 - c) specialistische eenheden moeten sneller reageren op vragen;
 - d) betere facilitaire ondersteuning (auto, mobiele telefoon, laptop).
- Daarnaast omvat persoonlijke ondersteuning interesse en betrokkenheid vanuit het korps.

Met de uitspraken over procedures en de persoonlijke ondersteuning worden de korpsen ingedeeld op basis van zowel het vastgelegde beleid als het (door de GPF-ers ervaren) gedrag van het korps.

Voor de ontwikkelde typologie is gebruik gemaakt van twee vragen uit de enquête:

1. Zijn de procedures voor de werkzaamheden die u uitvoert als gebiedsgebonden politiefunctionaris binnen uw korps vastgelegd? ja/nee
2. Wordt u naar uw mening voldoende persoonlijk ondersteund vanuit het korps bij uw werk? ja/nee

Deze twee vragen operationaliseren twee belangrijke kenmerken van de wijze waarop het korps GPF-ers aanstuurt, namelijk de mate waarin volgens een vast protocol wordt gewerkt en de mate waarin het korps voorziet in persoonlijke ondersteuning. De typologie krijgt de volgende vorm:

Geprotocolleerd			
Onvoldoende persoonlijke ondersteuning	K1 n = 22	K2 n = 40	Voldoende persoonlijke ondersteuning
	K4 n = 45	K3 n = 35	
		Niet geprotocolleerd	

Aan de hand van deze typologie beschrijven we achtereenvolgens de kenmerken van de werkgebieden, de verschillen in tijdsbesteding en de verschillen in werkwijze.

5.7.1 Kenmerken van de werkgebieden

% komt in redelijke tot sterke mate voor	K1 geprotocolleerd/ onvoldoende ondersteuning	K2 geprotocolleerd/ voldoende ondersteuning	K3 niet geprotocolleerd/ voldoende ondersteuning	K4 niet geprotocolleerd/ onvoldoende ondersteuning
Uitgaansgelegenheden	33	31	59	31
Woninginbraken	59	47	31	34
Uitkeringsgerechtigden	38	53	65	36

GPF-ers die voldoende persoonlijke ondersteuning krijgen en van wie de taken niet zijn vastgelegd, werken in gebieden met meer uitgaansgelegenheden, dan in de andere gebieden. In werkgebieden waar de taken van de GPF-er zijn vastgelegd vindt meer woninginbraak plaats. In werkgebieden waar de GPF-er in voldoende mate persoonlijk wordt ondersteund zijn verhoudingsgewijs meer uitkeringsgerechtigden.

5.7.2 Tijdsbesteding

	K1 geprotocol- leerd/ onvol- doende ondersteuning	K2 geprotocol- leerd/ voldoen- de ondersteuning	K3 niet gepro- tocolleerd/ voldoende ondersteuning	K4 niet gepro- tocolleerd/ onvoldoende ondersteuning
Minuten pro-actieve aanwezigheid in de wijk	114	164	131	120
Minuten surveilleren	64	106	77	72
Minuten gerichte controles	21	10	8	8
Minuten verhoren verdachten/getuigen	13	34	6	8
% veel activiteiten t.b.v. de wijk	38	50	51	26
% veel opsporing en handhaving in de wijk	10	31	23	7
% te weinig pro-actieve aanwezigheid in de wijk	59	43	82	64
% te weinig contacten met bewoners/bedrijven in de wijk	59	20	62	66
% te veel andere politietaken	68	42	63	77

De beschikbaarheid van een protocol voor de werkzaamheden en het bieden van goede ondersteuning blijken daadwerkelijk van invloed te zijn op de tijdsbesteding: GPF-ers met onvoldoende persoonlijke ondersteuning besteden minder tijd aan pro-actieve aanwezigheid in de wijk en aan activiteiten ten behoeve van de wijk en aan opsporing en handhaving in de wijk. Het ontbreken van een protocol leidt tot minder aandacht voor gerichte controles, het verhoren van getuigen/verdachten en andere activiteiten in het kader van opsporing en handhaving.

De groep GPF-ers die werkt in een korps waar de werkzaamheden zijn vastgelegd en die voldoende ondersteuning ontvangen (K2) besteedt daadwerkelijk de meeste tijd in de wijk en de meeste tijd aan surveillances. Ook besteedt deze groep van alle GPF-ers de meeste tijd aan het horen van verdachten en getuigen, aan activiteiten t.b.v. de wijk en aan opsporing en handhaving in de wijk. Over de pro-actieve aanwezigheid in de wijk en over de contacten met bewoners/bedrijven oordeelt deze groep positief. Andere politietaken vormen in de minste mate een knelpunt. Bestaat er een protocol, maar ontbreekt de ondersteuning (K1), dan gaat dit ten koste van de pro-actieve aanwezigheid in de wijk (van alle groepen GPF-ers het minste) en ten koste van de tijd besteed aan activiteiten ten behoeve van de wijk, opsporing en handhaving, surveillances en het horen van verdachten/getuigen. Daarentegen besteden deze GPF-ers meer tijd aan gerichte controles.

Wat de feitelijke tijdsbesteding betreft, scoren de GPF-ers die niet volgens een protocol werken, maar wel voldoende persoonlijke ondersteuning ondervinden (K3) over de gehele linie gemiddeld. Alleen aan het uitvoeren van gerichte controles en aan het verhoren van verdachten/getuigen besteedt deze groep aanmerkelijk minder tijd dan de andere groepen. Het zijn vooral deze GPF-ers die van oordeel zijn dat zij te weinig tijd aanwezig zijn in de wijk en te weinig tijd besteden aan contacten met bewoners en bedrijven.

Als een GPF-er onvoldoende persoonlijke ondersteuning ondervindt en bovendien de werkzaamheden niet zijn vastgelegd (K4), besteedt de GPF-er relatief de minste tijd aan activiteiten ten behoeve van de wijk en nauwelijks tijd aan opsporing en handhaving. Ook deze groep is relatief weinig aanwezig in de wijk en besteedt relatief weinig tijd aan surveillances, gerichte controles en het horen van verdachten en getuigen. Andere politietaken vormen in sterke mate een knelpunt.

In schema:

Geprotocolleerd		voldoende persoonlijke ondersteuning
onvoldoende persoonlijke ondersteuning	K1 Minste tijd aanwezig in de wijk Veel tijd besteed aan gerichte controles	K2 Veel tijd aanwezig in de wijk Veel tijd besteed aan surveilleren Veel tijd besteed aan verhoren verdachten/ getuigen Meer tevredenheid over tijd besteed in de wijk en aan contacten met bewoners/bedrijven in de wijk Andere politietaken in minste mate een knelpunt
	K4 minder tijd besteed aan activiteiten t.b.v. wijk naar eigen oordeel te weinig tijd voor contacten en te weinig tijd om in de wijk aanwezig te zijn andere politietaken in sterkste mate een knelpunt	K3 Relatief meer tijd besteed aan opsporing en handhaving in de wijk meest naar eigen oordeel te weinig aanwezig in wijk
Niet geprotocolleerd		

5.7.3 Eigen functioneren, inrichting van het werk en knelpunten

Eigen functioneren

% (zeer) mee eens	K1 geproto- colleerd/ onvoldoende ondersteuning	K2 geproto- colleerd/ voldoende ondersteuning	K3 niet geprotocol- leerd/ voldoende ondersteuning	K4 niet geprotocol- leerd/ onvoldoende ondersteuning
Ik heb voldoende zicht op de problemen in de wijk	80	90	83	69
Ik heb het gevoel dat ik de wijk goed ken	76	83	83	67
Mijn contacten met de partners in de wijk verlopen goed	76	97	91	80
Ik ben daadwerkelijk in staat om te reageren op problemen in mijn wijk	52	90	71	57
Ik heb voldoende vrijheid om eigen invulling te kunnen geven aan gebiedsgebonden werken in mijn wijk.	55	80	71	78
Ik voel me goed opgeleid om het werk als gebiedsgebonden politiefunctionaris te kunnen doen	46	75	71	41
Ik word vanuit het korps voldoende geïnformeerd over problemen en ontwikkelingen in mijn wijk	38	83	73	8
Mijn kennis over de wijk wordt door het korps goed benut	19	68	46	18

Over de hele linie blijkt de GPF-er van wie de werkzaamheden zijn vastgelegd en die voldoende wordt ondersteund (K2) naar zijn eigen mening beter te functioneren. Vrij kort daarop volgt de GPF-er die zich voldoende ondersteund

weet, maar van wie de werkzaamheden niet zijn vastgelegd (K3). Vooral als het gaat om de mate waarin hij in staat is om te reageren op problemen en om de vrijheid die hij heeft om eigen invulling te geven aan zijn werk en om de mate waarin zijn kennis over de wijk wordt benut door andere korpsonderdelen, is hij minder positief. GPF-ers die naar hun eigen oordeel onvoldoende ondersteund worden, zijn kritischer over hun eigen functioneren. Met name achten zij zich slechter in staat om te kunnen reageren op problemen in hun wijk en menen zij dat hun kennis over de wijk niet goed wordt benut. Onvoldoende ondersteunde GPF-ers van wie de werkzaamheden zijn vastgelegd (K1) zijn daarnaast vaker van oordeel dat zij onvoldoende vrijheid hebben om hun eigen werk in te vullen. Zij worden slechter geïnformeerd over problemen en ontwikkelingen in hun wijk. GPF-ers van wie de taken niet zijn vastgelegd en die bovendien ondersteuning ontberen (K4), kennen –naar eigen zeggen– de wijk het minst goed en hebben minder zicht op de problemen in de wijk. Ze worden nauwelijks geïnformeerd over problemen en ontwikkelingen in hun wijk. Wel menen relatief veel van hen voldoende vrijheid te hebben om het eigen werk in te richten.

Inrichting van het werk

% (zeer) mee eens	K1 geproto- colleerd/ onvoldoende ondersteuning	K2 geproto- colleerd/ voldoende ondersteuning	K3 niet geprotocolleerd/ voldoende ondersteuning	K4 niet geprotocolleerd/ onvoldoende ondersteuning
Het is duidelijk welke problemen ik zelf moet oplossen of aanpakken en welke problemen ik moet doorverwijzen naar collega's	68	95	69	48
Over buurtproblemen overleg ik altijd met collega's	50	48	34	23
De organisatie binnen het korps is goed afgestemd op mijn taken als GPF-er	0	46	20	5
In mijn werk als GPF-er richt ik me met name op het uitvoeren van korpsprioriteiten	9	23	20	7
Mijn korps geeft prioriteit aan GGW	77	76	72	42

Voor GPF-ers van wie de werkzaamheden zijn vastgelegd en die voldoende worden ondersteund (K2) is volkomen duidelijk welke problemen zij zelf moeten aanpakken en welke zij door moeten verwijzen. Over buurtproblemen overleggen zij, vaker dan andere GPF-ers met collega's. De organisatie achten zij goed afgestemd op hun taken en zij betrekken de korpsprioriteiten mede bij hun werk.

GPF-ers van wie de werkzaamheden zijn vastgelegd, maar die onvoldoende ondersteuning krijgen (K1) overleggen eveneens vaak met collega's. De organisatie van het korps achten zij in het geheel niet afgestemd op hun taken als GPF-er en korpsprioriteiten spelen bij de taakuitvoering nauwelijks een rol.

Voor GPF-ers van wie de taken niet zijn vastgelegd en die onvoldoende ondersteund worden (K4) is het minst duidelijk welke problemen zij zelf moeten oplossen en welke problemen zij moeten doorverwijzen naar anderen. Zij overleggen zelden met collega's en richten zich nauwelijks op de uitvoering van korpsprioriteiten. Het gebiedsgebonden werken heeft binnen hun korps geen prioriteit en de organisatie is er ook niet goed op afgestemd.

Knelpunten

% (zeer) mee eens	K1 geprotocolleerd/ onvoldoende ondersteuning	K2 geprotocolleerd/ voldoende ondersteuning	K3 niet geprotocolleerd/ voldoende ondersteuning	K4 niet geprotocolleerd/ onvoldoende ondersteuning
Slechte samenwerking met partners	25	5	12	11
Slechte aansluiting met andere/ specialistische korpsonderdelen	47	11	23	24
De eigen positie binnen het korps	38	8	14	40

Knelpunten worden met name ervaren door die GPF-ers die werken in een geprotocolleerde omgeving met weinig ondersteuning (K1). Belangrijke knelpunten zijn de aansluiting met andere/specialistische korpsonderdelen, de eigen positie binnen het korps en de slechte samenwerking met partners. Ook voor GPF-ers in een niet geprotocolleerde omgeving met onvoldoende ondersteuning (K4) ondervinden de eigen positie binnen het korps als knelpunt. GPF-ers van wie de werkzaamheden zijn vastgelegd en die voldoende ondersteuning krijgen zien de minste knelpunten.

In schema

Geprotocolleerd	
K1 <ul style="list-style-type: none"> • Minder positief oordeel over eigen functioneren: minst goed in staat om op problemen te reageren, minder vrijheid bij het invullen van het werk, minder geïnformeerd over problemen en ontwikkelingen in hun wijk. Kennis wordt niet goed benut. • Veel overleg met collega's. Organisatie niet afgestemd op GPF-taken. Korpsprioriteiten spelen nauwelijks een rol. • Meeste knelpunten: aansluiting met andere/specialistische korpsonderdelen, eigen positie binnen het korps en slechte samenwerking met partners. 	K2 <ul style="list-style-type: none"> • Meest positieve oordeel over eigen functioneren op alle vlakken: goede contacten met burgers, in staat om te reageren op problemen, zicht op de problemen in de wijk en kent de wijk goed, veel vrijheid bij invulling van het werk, krijgt goede informatie en kennis wordt goed benut • Volkomen duidelijk welke problemen zij zelf moeten aanpakken en welke zij door moeten verwijzen. Veel overleg over buurtproblemen. Organisatie goed afgestemd op GPF-taken. Korpsprioriteiten worden bij het werk betrokken. • Minste knelpunten.
K4 <ul style="list-style-type: none"> • Minst positieve oordeel over eigen functioneren: minst goede kennis van de wijk en minste zicht op problemen, minder goed in staat om te reageren op problemen, nauwelijks geïnformeerd over problemen en ontwikkelingen in hun wijk. Kennis wordt niet goed benut. Wel veel vrijheid om eigen invulling te geven aan het werk. • Minst duidelijk welke problemen zij zelf moeten oplossen en welke problemen zij moeten doorverwijzen naar anderen. Zelden overleg met collega's. Richten zich nauwelijks op korpsprioriteiten. GGW heeft geen prioriteit en de organisatie is er ook niet op afgestemd. • Knelpunt: eigen positie binnen het korps. 	K3 <ul style="list-style-type: none"> • Gematigd positief oordeel over eigen functioneren: minder goed in staat om te reageren op problemen, minder vrijheid bij invulling van het werk, kennis wordt minder goed benut. • Gemiddelde scores wat betreft inrichting van het werk. • Gemiddelde scores wat betreft de knelpunten.
Niet geprotocolleerd	

onvoldoende persoonlijke ondersteuning

voldoende persoonlijke ondersteuning

5.8 Samenvatting

GPF-ers genieten een grote mate van vrijheid bij de invulling van hun dagelijkse werkzaamheden. Zij functioneren veelal als vooruitgeschoven posten en laten zich niet of nauwelijks leiden door korpsprioriteiten. Sterker nog, deze zijn lang hen niet altijd bekend. De vraag vanuit de wijk, of 'de waan van de dag', is grotendeels bepalend voor de GPF-er. Wel zet hij vaak in samenwerking met partners projecten voor de lange termijn op en bewaakt hij de voortgang daarvan. De GPF-er stelt in feite zijn eigen kaders, die hij overlegt met de teamchef of een afgeleide zijn van het teamwerkplan.

De GPF-ers krijgen weinig coaching en aansturing, maar voelen zich desalniettemin goed uitgerust en voldoende ervaren om hun werk te doen. Wel hebben sommigen baat bij een duidelijke omschrijving van de verwachte opbrengsten. De GPF-ers worden zelden afgerekend op resultaten, al vrezen zij dat dit door de prestatiecontracten wel zal veranderen.

Zij erkennen dat de vrijheid en het solowerken ook schaduwkanten heeft. Zo krijgen de GPF-ers onvoldoende informatie wanneer specialistische korpsonderdelen activiteiten in hun wijk ontplooiën, laat de ondersteuning vanuit het wijkteam wel eens te wensen over vanwege een gebrek aan betrokkenheid of onwetendheid over het wijkwerk. Zij zien hier een taak voor de teamleiding om de taakomschrijving van de GPF-ers duidelijk te communiceren binnen het wijkteam. Aan de andere kant zouden de GPF-ers zelf meer kunnen investeren in het enthousiasmeren van collega's en duidelijk communiceren van de behoefte aan ondersteuning. Hetzelfde geldt voor de informatie-uitwisseling. GPF-ers met goede netwerken binnen het korps ervaren dit veel minder als een knelpunt.

Overige knelpunten die voorkomen uit de organisatievorm liggen in capaciteitsgebrek door onderbezetting van het team en doordat wijkzorg vaak functioneert als reservoir waaruit geput kan worden voor onervulbare diensten.

De tijdsbesteding en werkwijze van GPF-ers blijkt vrij sterk afhankelijk te zijn van de mate waarin zij persoonlijk worden ondersteund en iets minder afhankelijk van de mate waarin de werkzaamheden van GPF-ers zijn vastgelegd. De behoefte aan persoonlijke ondersteuning omvat, gelet op de interviews, vier elementen:

- a) wijkteam/basispolitiezorg moet meer capaciteit vrijmaken voor het uitvoeren van gemaakte afspraken;
 - b) betere terugkoppeling van informatie met betrekking tot de wijk;
 - c) specialistische eenheden moeten sneller reageren op vragen;
 - d) betere facilitaire ondersteuning (auto, mobiele telefoon, laptop).
- Daarnaast omvat persoonlijke ondersteuning interesse en betrokkenheid vanuit het korps.

De beste scores over de gehele linie worden gevonden bij GPF-ers die voldoende ondersteund worden en van wie de werkzaamheden zijn vastgelegd. De slechtste scores gelden voor die GPF-ers die onvoldoende worden ondersteund en van wie de werkzaamheden niet zijn vastgelegd.

GPF-ers die voldoende ondersteund worden besteden meer tijd in en ten behoeve van de wijk dan de GPF-ers die onvoldoende ondersteund worden. Het ontbreken van een protocol leidt tot minder aandacht voor gerichte controles, het verhoren van getuigen/verdachten en opsporing en handhaving in de wijk. Bij het ontbreken van een protocol neemt bovendien de ontevredenheid over de eigen tijdsbesteding toe: deze GPF-ers hebben het gevoel dat zij te weinig in de wijk aanwezig zijn, te weinig contacten te hebben met bewoners/bedrijven en teveel andere politietaken te hebben.

Het meest positief over het eigen functioneren zijn de GPF-ers van wie de werkzaamheden zijn vastgelegd en die voldoende worden ondersteund. Zij hebben goede contacten met burgers, zijn in staat om te reageren op problemen, hebben zicht op de problemen in de wijk en kennen de wijk goed. Bovendien hebben zij veel vrijheid bij invulling van het werk, krijgen zij goede informatie en wordt hun kennis over de wijk goed benut. Voor deze GPF-ers is volkomen duidelijk welke problemen zij zelf moeten aanpakken en welke zij door moeten verwijzen. Zij overleggen veel met collega's over buurtproblemen. De organisatie is goed afgestemd op GPF-taken en korpsprioriteiten worden bij het werk betrokken. Deze GPF-ers ondervinden de minste knelpunten bij de taakuitvoering.

GPF-ers die voldoende ondersteund worden, maar van wie de werkzaamheden niet zijn vastgelegd oordelen gematigd positief oordeel over hun eigen functioneren: zij zijn minder goed in staat om te reageren op problemen, hebben minder vrijheid bij de invulling van het werk en hun kennis over de wijk wordt minder goed benut. De scores wat betreft de inrichting van het werk en wat betreft de knelpunten zijn gemiddeld.

GPF-ers in een geprotocolleerde omgeving die onvoldoende ondersteuning ondervinden oordelen minder positief over het eigen functioneren: zij zijn het minst goed in staat om op problemen te reageren, hebben minder vrijheid bij het invullen van het werk en worden minder geïnformeerd over problemen en ontwikkelingen in hun wijk. Hun kennis over de wijk wordt niet goed benut door andere korpsonderdelen. Deze GPF-ers voeren relatief veel overleg met collega's. Hun organisatie achten zij niet afgestemd op GPF-taken. Korpsprioriteiten spelen nauwelijks een rol. Het is deze groep die de meeste knelpunten ondervindt: aansluiting met andere/specialistische korpsonderdelen, eigen positie binnen het korps en slechte samenwerking met partners.

De GPF-ers die hun werk moeten doen zonder vastgelegde procedures en zonder persoonlijke ondersteuning oordelen het minst positief over hun eigen functioneren: zij hebben de minst goede kennis van de wijk en het minste zicht op problemen, zijn minder goed in staat om te reageren op problemen en worden nauwelijks geïnformeerd over problemen en ontwikkelingen in hun wijk. Kennis wordt niet goed benut. Wel hebben zij veel vrijheid om eigen invulling te geven aan het werk. Voor deze groep is het het minst duidelijk welke problemen zij zelf moeten oplossen en welke problemen zij moeten doorverwijzen naar anderen. Zij hebben zelden overleg met collega's en richten zich nauwelijks op korpsprioriteiten. Gebiedsgebonden werken heeft geen prioriteit en de organisatie is er ook niet op afgestemd. Een belangrijk knelpunt vormt de eigen positie binnen het korps.